Бүхы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

КПСС-эй Буряадай обкомой, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй, Министрнүүдэй Соведэй орган

Газетэмнай 1921 оной декабриин 21-һээ гарана | № 22 (13646) | 1972 оной январиин 27, четверг | Сэн 2 мүнгэн

СССР-эй 50 ЖЭЛЭЙ ОЙЕ УГТУУЛАН

...йгша оной декабриин 30-да Совет Социалис Республиканууд Союзай байгуулагдаһаар 50 жэлэй ой гүйсэхэнь. Энэ хадаа ...иональна совет арадай түүхын агууехэ удха шанартай һайндэрүүн.

СССР-ые байгуулга манай гүрэнэй түүхэдэ политическэ удха ...аа, социально-экономическа аша үрөөрөө гайхамшагта ехэ ...эзэлнэ. СССР-эй дабажа гараһан замай дүнгүүд бэлбол нии... байгуулалта болохо социализмын булюу һайниие, капитализм... гүрэнэй дэбжэлтэ, хүгжэлтэ түгэс байһаниие дэлхэйн үмэнэ ...ээр гэршэлэн харуулаа. Социалис байгуулалтын жэлнүүдэй манай ороной бүхы үндэһэ яһатан хэтын гэзгэдэл, хохидолһоо ...хон болзорой туршада гаража, социальна дэбжэлтын түрүү ...э хүгжэн ерээ. Совет засагай үедэ буряад болон бусад олон ...һатан феодальна барга бүдүүлиг байдалһаа социалис байгуу...а сэхэ ороһон түүхэтэй. Тиигэжэ Совет ороной бүхы союзна ...ликануудай, агууехэ ород арадай үнэн сэдьхэлэй туһаламжа... ...эглэн, мүнөө тэдэнэр хүгжэлтэ түгэс социализм байгуулал... коммунизмын ердэн бэдхээлгэдэ эдэбхи ехэтэйгээр хабаа...на байнхай.

...вет арадуудай хамтын тэмсэл шэнэ харилсаануудые тогтоон ...лаа. Түрэл ороноймнай эбтэй эетэй анги болон социальна бү...дэй хоорондо, наци болон ород үндэһэтэнэй хоорондо аха ..., хани барисаанай, харилсан туһаламсалгын харилсаа хол...андан хүгжөө. Социалис байгуулалтын жэлнүүдэй үедэ хү...эй хоорондо түүхын шэнэ нэгэдэл — совет арадай нэгэдэл бии ... Энэ нэгэдэл марксистско-ленинскэ үзэл сурталаар, комму... байгуулха уг зорилгоор шэрээгдэһэн юм. Совет хүн бүхэн ... үндэһэ яһатанай тоодо ородогшье һаа, нэгэ Эхэ ороной, ...лис Эхэ ороной патриот гэжэ бэеэ тоолодог. Совет орон ... байгуулагдаһан бүхы баялиг — манай, совет хүнүүдэй, хам...йлалта мүн гэжэ омогорхон байдаг юм.

СССР-эй 50 жэлэй ойдо бэлэдхэл мүнөө хаа хаанагүй үргэнөөр ...гдажа эхилбэ. Нэн түрүүн энэ һайндэрэй түүхын удха ша..., ерээдүйнь уг зорилгые олондо, олон үндэһэ яһатанай дунда ...ээр тайлбарилха гээшэ совет патриотизмын, пролетарска ин...ционализмын үзэл сурталаар хүнүүдые хүмүүжүүлгын хүдэл... хүсэ ехэтэй тулхисэ болохо үгэхэ байна. Тиимэһээ партий... организацинууд ниитэ-ойлгууламжын хүдэлмэри ябуулхадаа, ...шарые онсо анхаралдаа абаха болоно.

...гэрһэн 50 жэлэй туршада буряад арадай туйлаһан амжалта ... Энэ хадаа энэ үеын туршада өөрын засаг түрэтэй болоо, эко... болон соёл культурын талаар түрүү һуурида гараа. Энэ ... Агууехэ Октябриин революциин үгэһэн аша хайра, Ленинэй ... хүтэлбэри доро туйлаһан тэрэнэй түүхын туйлалта мүн. ... тухай олоной дунда хөөрэжэ үгэхэ гээшэ лектор, элидхэл... политинформатор болон агитатор бүхэнэй эгээн хүндэтэй уялга ... зэргэтэй.

Буряадай республикын бүхы ажалшад ажалдаа, соёлой байгуу... шэнэ амжалта, илалта туйлан, энэ түүхэтэ һайндэрые уг... ...эжэ шиидээ. Промышленностимнай бүхы хүдэлмэришэд, ин...нерно-техническэ хүдэлмэрилэгшэд 1972 онойнгоо түсэбые бол... урид үлүүлэн дүүргэхэ гэһэн уряа дэлгэрүүлээд, һара, ... бүхэнэйнгөө даабариие амжалтатайгаар дүүргэхын түлөө ... Энэ тэмсэлэй түрүүшын дүнгүүд хамтымнай ажалай хурдан ... гэршэлэн харуулна. Түсэб даабаряа үлүүлэн дүүргэһэн ..., бүхэли коллективүүдэй тоо үдэрһөө үдэртэ олошорно. ...н хүдөөгэймнай ажалшад хүдэлмэришэн ангиһаа дутанагүй. ...бликын түрүү механизаторнуудай, малшадай һаяхан болоһон ... дээрэ баталагдан абтаһан 1972 оной социалис уялга... хүдөөгэй ажалшадые халуун тэмсэлдэ уряална.

...л ерэхэ бүри Совет орон хүсэ нэмэнэ, арад зонойнь ажаһуу... һайжарна. Саашадаа үшөө һайжарха гээд, юһэдэхи табан жэлэй ...ээр хараалагдана. Эгээр экэмнай совет хүнүүдэй оюун ухаа... ...алтан гараар бүтээгдэхэ хэрэг гэжэ ажалша бүхэн гүнзэгыгөөр ... Энэ ушарһаа манай хүнүүдэй ажалайнь эршэ шангадана, ... үүсхэлынь бадарна.

Партийна организацинуудай, ажахын хүтэлбэрилхы зургаануу... ...гол зорилго гэбэл, ажалша коллективүүдэй энэ эдэбхи үүсхэ... ...үсэб, уялгануудаа амжалтатайгаар дүүргэхэ хэрэгтэнь зүбөөр ..., ударидаха хэрэг болоно. Илангаяа социалис мүрысөө ...ээр дэмжэхэ, зүбөөр хүтэлбэрилхэ тушаа үдэр бүриин хүсэл ...илго гаргаха хэрэгтэй.

КПСС-эй XXIV съездын шиидхэбэринүүд совет хүнүүдые ажа... ...тэршалгада уряална. Энэ уряада харюу болгон, Буряад оро... ажалшад коммунизм байгуулха ниитын хэрэгтэ хубитаяа ...ые хүсэнэ. Энэ хүсэлынь заатагүй бэелхэ, дүүргэгдэхэ.

СССР-эй 50 жэлэй ойн хүндэлэлдэ дэлгэрһэн социалис мүры... амжалта, илалта түгэс байг лэ!

Республикымнай нииславл хото Улаан-Үдэдэ Буряадай хүдөө ажахын түрүү малшадай зүблөөн һаяхан болоод үнгэрбэ. Энэ зураг дээрэ түрүүшүүлэй зүблөөндэ хабаадалсаһан Мухар-Шэбэрэй аймагай «Эрдэм» совхозой һаалишан Дулма Гомбоева, тугалшан Мыдыгма Гомбоева, Түнхэнэй аймагай Саянай совхозой адуушан Даба Таханов, Хориин аймагай «Георгиевский» совхозой һаалишан Мария Катина, Мухар-Шэбэрэй аймагай «Искра» колхозой түрүүлэгшэ, Социалис Ажалай Герой Ефим Иванов гэгшэдые харанат. С. БАЛДУЕВАЙ фото.

* * *

Газетымнай 2-дохи, 3-дахи хуудаһануудта тус зүблөөндэ хабаадалсагшадай хэлэһэн үгэнүүд, элидхэл толилогдонхой.

Шалгарагшадта шан барюулагдаба

Һайн шанартай модо ехээр бэлэдхэхэ гэһэн зорилго «Забайкаллес» комбинадай хүдэлмэришэд урдаа табина. Леспромхозуудай, мастерска участогуудай, бага комплексно бригадануудай коллективүүдэй дунда дэлгэрһэн мүрысөөнэй дүн һара бүри согсологдожо, эрхимлэгшэдтэ мүнгэн шан барюулагдадаг.

Итанцын леспромхозой Эрхилигэй пунктын модошод үнгэрһэн жэлэй декабрь һарада эдэбхи үүсхэлтэйгээр хүдэлһэн байна. Эдэнэр һарынгаа даабариһаа гадуур 1500 кубометр модо бэлэдхэжэ, комбинат соогоо эрхимлээ. СССР-эй ой модоной, модо болбосоруулгын промышленностиин министерство, профсоюзай ЦК Эрхилигэй пунктын модошодой туйлаһан амжалтыень үндэрөөр сэгнэжэ, дамжуулгын Улаан туг мүнгэн шантайгаар барюулба. Хандагатайн леспромхозой Шаргайн пунктын модошод хоёрдохи мүнгэн шанда хүртөө.

Худанай леспромхозой мастер В. Е. Истоминовой даадаг участогай модошод декабрь һарынгаа даабари үлүүлэн дүүргээ. Эдэнэртэ дамжуулгын Улаан туг нэгэдэхи мүнгэн шантайгаар барюулагдаа. Харин Итанцын леспромхозой мастер Ю. Х. Хадановай даадаг участогай хүдэлмэришэд хоёрдохи шан абаба.

Эрхим ажалайнгаа түлөө урмашалуулагдаһан хүдэлмэришэд һайн хүдэлнэ.

Н. ТЮРНЕВ.

САШАНХИ ЗОРИЛГОЁО ХАРААЛБА

Хориин аймагай «Георгиевский» совхозой малшад үнгэрэгшэ жэлдэ һайн үрэ дүн туйлаба. Ниитынгээ адууһа мал олошоруулха талаар ажахын малшад яһалхан ажаллаа. Жэлэй туршада үнеэдэй тоо урда жэлэйхитэй жэшэбэл, 3 процентээр, хонид мүн тэды шэнээнээр олошорһон байна.

Тус ажахын үхэршэд мал ажалай продуктнуудые элбэгээр абаһанай ашаар хараалһан түсэб даабаринуудаа үлүүлэн, түсэбөө 24 центнер, һү тушаалгаяа 1605 центнерээр үлүүлһэн юм. Совхоз дотороо ехэ һүнэй түлөө дэлгэрһэн социалис мүрысөөндэ Ашангын һаалишан Мария Катина эрхимлэжэ гараа. Даажа абаһан 20 үнеэн бүриһөө энэ нүхэр 2157 килограмм һү һааба. Түсэбэй амжалтатайгаар дүүргэлтэдэ һаалишад Альбина Корнилова, Августа Черноскулова, Цырен-Ханда Цыдыпова болон бусадай оролдолгонь ехэ.

Һү һаалиин дээшэлэлгэ үхэр адуулагшад Даши Нимаев, Константин Акбашеев. Александр Рудых, Василий Смородников гэгшэдэй оролдосотой ажалһаань мүн лэ дулдыдаһан байна гэжэ тэмдэглэхэ хэрэгтэй.

Ажахын малшад һаяхан 1972 оной социалис уялгануудые баталжа абаба. Мүнөө жэлдэ эндэхи малшад гүрэндэ 6 130 центнер һү, 3 900 центнер мяха, 886 центнер нооһо тушааха түсэбтэй. Хараалһан түсэб даабарияа бодото дээрэнь бэелүүлхын тула совхозой малшад үсэд шангаар ажаллажа байнхай.

Д. ДОРЖИЕВ.

Хори.

ВАРШАВСКА ДОГОВОРТО ХАБААТАЙ ГҮРЭНҮҮДЭЙ ПОЛИТИЧЕСКЭ ЗҮБШЭЛЭЛГЫН КОМИТЕДЭЙ ЗҮБЛӨӨН НЭЭГДЭБЭ

Варшавска договорто хабаатай гүрэнүүдэй Политическэ зүбшэлэлгын комитедэй зүблөөн январиин 25-да Прагада нээгдээ.

Тус зүблөөндэ:

Болгариин Арадай Республикаһаа — **Тодор Живков** — Болгариин Коммунис партиин ЦК-гай Нэгэдэхи секретарь, Болгариин Арадай Республикын Гүрэнэй Соведэй Түрүүлэгшэ, делегациин толгойлогшо; **Станко Тодоров** — БКП-гэй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, НРБ-гэй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ; **Петр Младенов** — БКП-гэй ЦК-гай гэшүүн, гадаадын хэрэгүүдэй министр; **Константин Теллалов** — БКП-гэй ЦК-гай гэшүүн, БКП-гэй ЦК-гай уласхоорондын таһагые даагша;

Венгриин Арадай Республикаһаа — **Янош Кадар** — Венгриин Социалис хүдэлмэришэнэй партиин ЦК-гай Нэгэдэхи секретарь, делегациин толгойлогшо; **Ене Фок** — ВСРП-гэй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, Венгриин Революционно хүдэлмэришэн-таряашанай правительствын Түрүүлэгшэ; **Янош Петер** — ВСРП-гэй ЦК-гай гэшүүн, гадаадын хэрэгүүдэй министр;

Германиин Демократическа Республикаһаа — **Эрих Хонеккер** — Германиин Социалис нэгэдэмэл партиин ЦК-гай Нэгэдэхи секретарь, делегациин толгойлогшо; **Герман Аксен** — СЕПГ-гэй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, ЦК-гай секретарь; **Вольфганг Раухфус** — СЕПГ-гэй ЦК-гай гэшүүн, ГДР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын орлогшо; **Отто Винцер** — СЕПГ-гэй ЦК-гай гэшүүн, гадаадын хэрэгүүдэй министр; **Пауль Марковски** — СЕПГ-гэй ЦК-гай гэшүүн, СЕПГ-гэй ЦК-гай уласхоорондын харилсаанай таһагые даагша; **Оскар Фишер** — СЕПГ-гэй ЦК-гай гэшүүн, гадаадын хэрэгүүдэй министрэй орлогшо; **Вернер Эберлайн** — СЕПГ-гэй Шалгалтын комиссиин гэшүүн, СЕПГ-гэй ЦК-гай таһагые даагшын орлогшо;

Польшын Арадай Республикаһаа — **Эдвард Герек** — Польшын Хүдэлмэришэнэй нэгэдэмэл партиин ЦК-гай Нэгэдэхи секретарь, делегациин толгойлогшо; **Петр Ярошевич** — ПОРП-ын ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, ПНР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ; **Стефан Ольшовский** — ПОРП-ын ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, гадаадын хэрэгүүдэй министр; **Юзеф Тейхма** — ПОРП-ын ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, ЦК-гай секретарь; **Рышард Фрелск** — ПОРП-ын ЦК-гай Секретариадай гэшүүн, ПОРП-ын ЦК-гай уласхоорондын таһагые даагша; **Станислав Трепчиньский** — ПОРП-ын ЦК-гай гэшүүн, гадаадын хэрэгүүдэй министрэй орлогшо;

Румыниин Социалис Республикаһаа — **Николае Чаушеску** — Румыниин Коммунис партиин ЦК-гай Генеральна секретарь, СРР-эй Гүрэнэй Соведэй Түрүүлэгшэ, делегациин толгойлогшо; **Ион Георге Маурер** — РКП-гэй ЦК-гай Гүйсэдкомой ба Саг үргэлжын президиумэй гэшүүн, СРР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ; **Паул Никулеску-Мизил** — РКП-гэй ЦК-гай Гүйсэдкомой ба Саг үргэлжын президиумэй гэшүүн, РКП-гэй ЦК-гай секретарь; **Корнелиу Мэнеску** — РКП-гэй ЦК-гай гэшүүн, гадаадын хэрэгүүдэй министр;

Совет Социалис Республикануудай Союзһаа — **Л. И. Брежнев** — Советскэ Союзай Коммунис партиин ЦК-гай Генеральна секретарь, делегациин толгойлогшо; **А. Н. Косыгин** — КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ; **К. Ф. Катушев** — КПСС-эй ЦК-гай секретарь; **К. В. Русаков** — КПСС-эй ЦК-гай гэшүүн, КПСС-эй ЦК-гай таһагые даагша; **В. В. Кузнецов** — КПСС-эй ЦК-гай гэшүүн, СССР-эй гадаадын хэрэгүүдэй министрэй нэгэдэхи орлогшо;

Чехословакиин Социалис Республикаһаа — **Густав Гусак** — Чехословакиин Коммунис партиин ЦК-гай Генеральна секретарь, делегациин толгойлогшо; **Людвик Свобода** — КПЧ-гэй ЦК-гай Президиумэй гэшүүн, ЧССР-эй Президент; **Любомир Штроугал** — КПЧ-гэй ЦК-гай Президиумэй гэшүүн, ЧССР-эй правительствын Түрүүлэгшэ; **Васил Биляк** — КПЧ-гэй ЦК-гай Президиумэй гэшүүн, ЦК-гай секретарь; **Богуслав Хнеупек** — КПЧ-гэй ЦК-гай гэшүүн, гадаадын хэрэгүүдэй министр гэгшэд хабаадана.

Чехословакиин Коммунис партиин ЦК-гай Генеральна секретарь нүхэр **Г. Гусак** зүблөөе нээгээд, Прага ерэһэн делегацинуудые үнэн зүрхэнһөө амаршалба.

Германиин Демократическа Республикын делегациин толгойлогшо, СЕПГ-гэй ЦК-гай Нэгэдэхи секретарь нүхэр **Э. Хонеккерэй** хүтэлбэри доро түрүүшын заседани үнгэрөө.

Польшын Арадай Республикын делегациин толгойлогшо, ПОРП-ын ЦК-гай Нэгэдэхи секретарь нүхэр **Э. Герек** удэшын заседани дээрэ түрүүлэгшээр һууба.

«Европодохи эб найрамдалай, аюулгүй байдалай ба харилсаа холбооной шухала зорилгонууд» гэһэн асуудалые зүблөөн зүбшэн хэлсэбэ.

Варшавска договорто хабаатай гүрэнүүдэй нэгэдэмэл зэбсэгтэ хүсэнүүдэй ахамад командалагша, Советскэ Союзай Маршал И. И. Якубовский, Варшавска договорто хабаатай гүрэнүүдэй Политическэ зүбшэлэлгын комитедэй генеральна секретарь Н. П. Фирюбин гэгшэд зүблөөнэй хүдэлмэридэ хабаадана.

Түл абалга — харюусалгатай хэрэг

ДЭЭРЭЭ ОРТОШООГҮЙДЭӨ...

...ын совхоз хонин ажал ...эй томохон ажахы гэжэ ...Шэбэр соогоо тоологдодог. ...дүшөөд отарада мүнөө ...тухай хонид, тэрэ тоодо ...толгой эхэ хонид харуу... Эндэхи хонишод фев...арһаа хойшо хурьгадаа ...ихээр эхэ хонидоо үрэ... Хэрбээ нёдондо зуун ...хурьга, хонин бүхэнһөө ...грамм нооһо абаһан һаа, ...ндэ 90 хурьга, 3,3 кило... нооһо абаха гэһэн социа...лай. Үнгэрэгшэ жэлэйхи... ...оо бүхыдөө 1.000 гаран ...ээр абахые хараалахай. ...малайнгаа тоо толгой ...ха, ашаг шэмыень дээ... залуу малаа гарза хо...руулангүй, хүхэ ногоон ...аха арга боломжо ажа... ...рэн бии. Юуб гэхэдэ, ...онэйхиһээ ехэ үбһэ тэ...эр үбэлжэлгэдөө орон... ...онь, совхозой хүдэлмэ... ниитынгээ һүрэг малда ...центнер үбһэ, 3.800 гаран ...ос, сенаж, үбһэнэй гу... ...он һолоомо бэлэдхэжэ ... Тэжээлэй хубаариин ... хонин бүхэндэ 60 ки... талха тарянанай зүйл үг... Мүнөө эхэ хонин бүхэндэ ...00 грамм талха тарянанай ...нэ.

...һаяхан энэ ажахын ар...ануудаар ябажа, хони...дэрэлдэһэн, байра бай...харaһан, шэнэ түл абал... бэлдэжэ байһаарнь һо... Отара бүхэндэ хүрэхэ... ...онхи хонишод харюусал... хүдэлмэридөө яһала оролдосотойгоор бэлдэжэ байһаниинь элеэр харагдана.

— 600-гаад хонидые дүрбэн хүн харууһалнабди. Хурьгашанаар хүдэлхэ хүниие шэлэжэ олонхойбди. Зууһаа 90 хурьга абажа түлжүүлхэ, хурьган бүхэнэйнгөө шэгнүүр эхэһээнь һалгаатар 21—23 килограммда хүргэхэ гэһэн уялга абанхайбди. Хэлэһэн үгэдөө хүрэхын түлөө оролдохол байхабди. Байраяа өөһэдынгөө хүсөөр дулаалаабди. Хониднай дэлгэнэжэ ябана. Февралиин 20-доор хурьгад адхаржа захалхань гээшэ. Таһалга, хаалта, үүдэ хэхэ хабтагай модогүй зобожо байнабди. Барилгын материал саг соонь асаржа үгөө һаань, түл абалгадаа үнн хада түгэс бэлэн болоод байха һэмди,— гээд, ахалагша хонишон Л. Доржиев гомдоно.

Нээрээшье энэ хонишоной гомдохонь буруу бэшэ. Эхэ хонидой, хурьгадай байха дал хорёо соо орожо харахада, эндэ ёһотойл эзэн бии гэжэ гансата мэдэхээр. Байра байдалынь дарагар, дулаалагданхай. Шэбхэнь гаргагданхай, хобто хобоонууд хүсэд бэлдэгдэнхэй.

Эндэһээ гараад саашаа ябахадамнай, совхозой түрүү хонишодой нэгэн Д. Цыбикжаповай отарыч хонид бэлшээриһээ ерээд, уһалжа байба. Хонид тарган, баһал дэлгэнэжэ ябана. Шадал тамир муутай арбаад хонид илгагдажа, хорёо соо эдеэлүүлэгдэнэ. Хонин бүхэндэ үдэрэй 300 грамм талха тарянай зүйл үгтэнэ. Байрань түл абалгада түгэс бэлэн.

— Зууһаа зуун хурьга түлжүүлхэ гэһэн социалис уялга абанхайбди. Хониднай мүнөө жэлдэ хоёрдохёо хурьгалхань. Нёдондо түлгэнүүд байхадань, зууһаа 67 хурьга түлжүүлээ һэмди.— гээд ахалагша хонишон Дамба Цыбикжапов хөөрэнэ.

Шэнэ түл абалгада бэлэдхэл отара бүхэндэ һайнаар ябажа байна гэжэ хэлэхын аргагүй. Доодо-Заямха гэжэ газарта А. Михайловагай отара байрладаг. Эндэ ерэхэдэмнай, зуугаад хонид хорёо соо хаалгатай, муухай, бороодо орожо харлашаһан үбһэ эдижэ байба. Харахада эхэ хонид аад, нёдондоной хурьгадһаа томо бэшэ. Иимэ хонидһоо һайн түл хаанаһаа абтахаб даа. Байра байдалынь тон муу. Далайнь шэбхэ хэдэн жэлэй гаргагдаагүй. Досоонь ороод, хүнэй мүлхижэ ябахаар. Газаань шарга дээрэ хорёод центнер тухай ногоон һолоомон бии. Бэшэ тэжээл харагданагүй. Отара дээрэ нэгэшье хүн үгы. Эзэниинь хонидоо адуулжа гаранхай. Гэр соонь ороходомнай муухай, эхэнэр хүнэй эндэ байдаг гэжэ мэдэхын аргагүй. Пеэшэниинь эбдэршэнхэй, утаа хаяна. «Эндэ элдэб янзын хонид байдаг юм. Эдэниие отара бүхэндэ тараажа үгөөгүйдэ, булта гарзалхадаа болохо» гээд бидэнтэй ябаһан ажахын главна зоотехник В. М. Байронов хэлэнэ. Иимэ хонидые харюусалгагүй хүндэ юундэ даалгажа үгөөбта гэһэн асуудалдамнай тэрэ иигэжэ харюусаба:

«Эндэ зоотехнигээр ажаллажа ороһоор арбаад хоножо байнаб. Минии урда тээ хүдэлжэ байһан В. А. Сапунова Мухар-Шэбэртэ инкубаторна станциин главна зоотехнигээр томилогдоо. Би мүнөө отарануудтай, тэндэ ажалладаг хүнүүдтэй танилсажа ябана гээшэб» гэбэ.

Д. Жаргаловай эрье хонидой отара Сулхара голой эрьедэ, совхозой түбһөө хоёр модоной газарта байрланхай. Ахалагша хонишон Жаргалов Дулма хүгшэнтэеэ 702 эрье гурбадахи жэлээ харууһална. 70 ондо түрэһэн шүлгэ хонидынь нёдондоной хурьгадһаа бага, туранхайнууд. Шадал тамираа гээһэн, бэлшээридэ ябажа шадахаяа болиһон 92 эрье газаа байлгагдажа эдеэлүүлэгдэнэ. Шэнэ жэлэй гараһанһаа хойшо отарадань 6 хонид гарзалаа. Хүхэ ногоон дээрэ гаратар хэды эрьенүүд гарзалхаб! Олохон лэ болохо ха. Юуб гэхэдэ, байра байдалынь үбэлжэлгэдэ һайнаар бэлдэгдээгүй, уйтан. Олон амитанай амисхалһаа ханануудынь ехээр сэнтэшоо. Дал хорёогоо һайнаар дулаалаад байгаа һаань, тиитэрээ сэнтэхэгүй һэн гэжэ һанагдана. Хорёо хотоньшье задагай. Хэрбээ ахалагша хонишоной ажалдаа харюусалгатайгаар хандадаг байгаа һаань, байраяа үни хада дулаалһан, заһабарилһан байха һэн гэжэ һанамаар. Жэжэ божо гар үзүүрэй хүдэлмэриие ондоо хэншье хэжэ үгэхэгүй бшуу. Эдэ бүгэдэ — хонишоной өөрын нангин уялга. Намартаа хонидоо һайса таргалуулжа шадаагүй байһанһаа, тэрэ мүнөө бэрхэтэй байдалда оронхой.

Хонишодой өөһэдынь байдаг гэрнүүдтэ ороходо яһала дулаан, түлеэ залһаар хүсэд хангагданхай. Гансал юун дуталданаб гэхэдэ, хонишодой дунда политическэ ямаршье хүдэлмэри ябуулагданагүй. Радиоприемник, телевизоршье үгы. Газетэ, журналнууд саг соогоо асарагданагүй. Нүүдэл библиотекэ эмхидхэгдээгүй. Тиимэһээ хүнүүд орон дотороо, дэлхэй дээрэ боложо байһан шэнэ һониндуудые саг соонь дууладаггүй байха юм. Агитатор, лектор, политинформаторнууд манда ерэдэггүй юм гээд тэдэнэр хэлэнэд. «Совхозрабкоопой автолавка ябадаг. теэд хонишодто хэрэгтэй эд бараан хүсэд асарагданагүй. Автолавкын наймаашан Кушнарев маанадта ерээд, автолавкаяа нээнгүй, «таанадта ерээ гээд дэбтэр дээрэмни гараа табигты» гэжэ бэшүүлээд ябашадаг» гэжэ ахалагша хонишон В. Юдинэй отарын. тэндэ зэргэлжэ байһан галуунай фермэдэ хүдэлдэг басагад гомдоно.

Гурбадахи отделениин хонидто шэнинсын ороoһон татагдангүй, тэрэ занданъ үгтэнэ. Юуб гэхэдэ, ороoһо бутаргадаг түхеэрэлгэнь эбдэршэнхэй. Харин тинхэдэ галуунай фермын хажууда тиимэ шэнэ түхеэрэлгэ миин хэбтэнэ.

Совхозой арбаад отарануудаар ябаад харахада, нэгэшье отарада таһалга, хаалтанууд хэгдээгүй байһаар. Түрүүшын хурьгадай гаража эхилтэр тоотой үдэрнүүд үлөө. Тиимэһээ ажахын хүтэлбэрилэгшэд үнэтэ сагаа гээжэ байнгүй, эдэ дутагдалаа ойрын сагта усадхаха бэзэ гэжэ найдагдана.

Б. ЖАМБАЛОВ.

...ДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ ПРЕЗИДИУМЭЙ УКАЗ

НҮХЭР М. М. МАШАРОВЫЕ БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ ПРЕЗИДИУМЭЙ ХҮНДЭЛЭЛЭЙ ГРАМОТААР ШАГНАХА ТУХАЙ

...бликын театральна искусствын эмхи зургаануудта үни ... соо аша үрэ ехэтэйгээр ажаллаһанайнь түлөө, түрэһөөр 60 ... болоһонтойнь дашарамдуулан, Хоца Намсараевай нэрэмжэ... ...эн буряад драмын театрай директорэй орлогшо нүхэр Ми... ...еевич Машаровые Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй ...иумэй Хүндэлэлэй грамотаар шагнаха.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ Б. СЕМЕНОВ.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Секретарь К. МАСЛОВ.

...ан-Үдэ, Соведүүдэй байшан.
...2 оной январиин 26.

ҮНЭН ЗҮРХЭНЭЙ АМАРШАЛГАНУУД

СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ Н. В. Подгорный Индиин Республикын Президент Варахагири Венката Гиридэ телеграмма эльгээжэ, республикынь тогтоогдоһоор 22 жэлэй ойтой — Индиин национальна һайндэртэй дашарамдуулан, үнэн зүрхэнэй амаршалга хүргэбэ.

Телеграмма доторнь иигэжэ хэлэгдэнэ: совет хүнүүд энэдхэг арад тушаа эгээн хани халуун мэдэрэлээр нэбтэрэнхэй байдаг, Индиин экономикоёо хүгжөөхэ, национальна бэеэ даанхай байдалаа бэхижүүлхэ хэрэгтэ амжалтануудые туйлахадань үнэн зүрхэнһөө баясадаг. Арадуудай хоорондын эб найрамдалай, хани барисаанай түлөө тэмсэгшэ Индиин уласхоорондын нэрэ хүндэнь һүүлэй жэлнүүдтэ бүри ехэ болоо гэжэ совет хүнүүд сэдьхэлээ ханан тэмдэглэнэ. Эб найрамдал, хани барисаан, харилсаа холбоон тухай договороор батадхагдаһан манай оронуудай хоорондын хани ёһоной харилсаан Индиин ба Советскэ Союзай арадуудай аша туһада саашадаа улам хүгжөөгдэхэ, бүгэдэ ниитын амгалан тайбан байдал бэхижүүлхэ хэрэгтэ бүри ехэ үүргэ дүүргэхэ байха гэһэн этигэл телеграмма дотор элирхэйлэгдэнэ.

***

СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ А. Н. Косыгин Индиин Республикын тогтоогдоһоор 22 жэлэй ойн национальна һайндэртэй дашарамдуулан, Индиин Республикын Премьер-Министр Индира Гандида телеграмма эльгээжэ, үнэн зүрхэнэй амаршалга дамжуулаа.

Үнэн, халуун ханинарынь болоогшо бүхы совет хүнүүд шэнэ ёһо гуримта Индиие байгуулха, дотоодын ба уласхоорондын нэрэ хүндыень бэхижүүлхэ замдаа энэдхэг арадай туйлаһан амжалтануудаар баясана гэжэ телеграмма дотор хэлэгдэнэ. Хани барисаата Совет орон Инди хоёрой хоорондын харилсаанай хэлбэришэгүйгөөр хүгжэжэ байһан ушар Советскэ Союзда баяр ойшоол үүсхэнэ. СССР Инди хоёрой хоорондын эб найрамдал, хани барисаан, харилсаа холбоон тухай договороор батадхагдана.

Манай хоёр ороной хоорондын үнэн хани барисаата, бата холбоото харилсаанууд саашадаа улам бэхижэхэ, Индиин ба Советскэ Союзай арадуудай аша туһада, Ази болон бүхы дэлхэй дээрэ амгалан байдал мандуулгын аша туһада үргэдхэгдэхэ байха гэһэн этигэл телеграмма дотор элирхэйлэгдэнэ.

(ТАСС).

Хани барисаата Индиин һайндэр

Москвагай олониитын баярай суглаан

Хани барисаата энэдхэг арад национальна ехэ һайндэрөө — Республикын тогтоогдоһоор 22 жэлэй ойе тэмдэглэнэ. Москвагай олониитын түлөөлэгшэд, совет-индиин соёлой харилсаа холбооной бүлгэмэй эдэбхитэд энэ түүхэтэ үдэрые баярай оршон байдалда тэмдэглэхын тула январиин 24-дэ Метростройн соёлой ордон соо суглараа.

Совет-индиин соёлой харилсаа холбооной бүлгэмэй вице-президент, СССР-эй элүүрые хамгаалгын министр Б. В. Петровский баярай суглаае нээбэ. Һайндэртэйнь дашарамдуулан, энэдхэг ханинарые сугларагшадай үмэнэһөө халуунаар амаршалаад, шэнэ байдал байгуулха, бэеэ даагһан байдалай, хүгжэлтэ дэбжэлтын замаар дабшаха хэрэгтэ амжалтануудые туйлахыень хүсэбэ.

(ТАСС).

СССР Бангладеш хоёрой хоорондо дипломатическа харилсаан тогтоогдобо

СССР-эй, Бангладешэй Арадай Республикын правительстванууд түгэс харилсаа, үгэеэ ойлголсоһон холбоо хүгжөөхэ хүсэлэнгөө хүтэлбэри болгон, посольствонуудай хэм зэргэтэй дипломатическа харилсаа тогтоохо гэжэ хэлсэбэ.

СССР-эй Гадаадын хэрэгүүдэй министерствын, Бангладешэй Арадай Республикын Гадаадын хэрэгүүдэй министерствын хоорондо нотонуудые абалсаһанай үндэһөөр, иимэ харилсаа тогтоохо тухай хэлсэгдэһэн байна.

Республикын түрүү малшадай зүблөөн

АДУУҺА МАЛАА ОЛОШОРУУЛЖА

КПСС-эй обкомой секретарь В. Ф. ЛЫСОВЭЙ хэһэн элидхэлһээ

Һаяхан республикын механизаторнуудай, тарян ажалай хүдэлмэрилэгшэдэй болон луговодуудай үргэн суглаан боложо, тэндэ 1971 оной хүдэлмэриин дүнгүүд согсологдожо, 1972 ондо ороохо таряа, хартаабха, овоц болон тэжээл абалгые ехэдхэхэ талаар колхоз, совхозуудай зорилгонууд тодорхойлогдоһон байгаа, — гэжэ элидхэлшэ захалаа.

Мал ажалай талаар хэһэн хүдэлмэреэ, саашанхи зорилгонуудаа зүбшэн хэлсэхын тула партиин областной комитет, республикын правительство түрүү һаалишадай, хонишодой, гахайшадай, адуушадай болон шубуушадай энэ суглаа үнгэргэхэ гэжэ шиидхэһэн байна. Малшадаймнай ажалда амжалтануудшье горитой бии, мүн шиидхэгдээгүй асуудалнуудшье олон гээшэ.

Манай мүнөөдэрэй зүблөөн дээрэ маанадтай мүрысэдэг хүршэ Шэтын областиин делегаци хабаадалсана. Түсэбтэ табан жэлэй түрүүшын жэлдэ абаһан социалис уялгануудаа амжалтатайгаар бэелүүлһэн Шэтын областиин хүдөө ажахын бүхы хүдэлмэрилэгшэдтэ Та бүгэдын үмэнһөө халуун баяр хүргэжэ, Эхэ оронойнгоо аша туһада ажалай шэнэ амжалтануудые түйлахыень хүсэе, — гэжэ элидхэлшэ мэдүүлбэ.

Буряад ороной ажалшад, бүхы совет арадтал адли коммунис байгуулалтын саашанхи ехэ программые, партиин хараалһан юһэдэхи табан жэлэй түсэбые өөрынгөө амин хэрэг гэжэ тоолоод, тэрэнние бэелүүлхэ хэрэгтэ өөһэдынгөө хубитые оруулха гэжэ тэмсэжэ байна. Энээнние үнгэрһэн жэлэй дүнгүүд элитээр гэршэлжэ үгэнэ.

Республикымнай промышленностиин болон хүдөө ажахын хүдэлмэрилэгшэд продукци гаргаха жэлэй түсэб болзорһоо урид дүүргэһэн байна. Үнгэрэгшэ жэлдэ колхоз болон совхозуудта үхэрэй тоо 15,4 мянган толгойгоор, хонид — 52,5 мянган толгойгоор, гахай — 15,6 мянган толгойгоор, морид — 1,1 мянгаар, шубууд — 130 мянган толгойгоор олошорһон байха юм.

Энэ үедэ адууһа малай ашаг шэмэ нилээд дээшэлээ. Түл түрэсэ олоор абтажа, гүрэндэ тушаагдадаг үхэрэй, гахайн шэгнүүр ехэ болоо. Республикын олонхи колхоз болон совхозууд адууһа малаа үбэлжэлгэдэ тэжээлээр хангаһан байна. Түрүүшынхеэ республика дотор сенаж, витаминтай үбһэнэй гурил гэхэ мэтэ һайн шанартай тэжээл бэлэдхэжэ абаа. Бүхы дээрээ, урдахи үбэлжэлгынхидэ орходоо, 10 процент ехэ тэжээл бэлэдхэгдээ.

Мал ажал хүгжөөхэ талаар Хяагтын, Улаан-Үдын болон Кабанскын аймагуудай ажахынууд социалис мүрысөөндэ эрхимлэжэ гараа. Хяагтын аймагай ажахынууд гүрэндөө урда жэлэйхиһээ 5 процент ехэ мяха, 9 процент ехэ һү худалдаһан байна. Улаан-Үдын аймагай колхоз болон совхозууд мал ажалай продуктнуудые гүрэндэ худалдаха даабаряа амжалтатайгаар дүүргээд, үхэрнүүдээ 8 процентээр, хонидоо — 7, гахайнуудаа 25 процентээр олошоруулһан байна.

Юһэдэхи табан жэлэй түсэбые болзорһоо урид дүүргэхэ социалис мүрысөө республика дотороо үүсхэһэн Хяагтын аймагай «Родина» колхозой ажалшад абаһан уялгаяа амжалтатайгаар бэелүүлжэ байнхай. Колхоз гүрэндэ ороохо таряа болон мал ажалай продуктнуудые худалдаха түсэбөө холо үлүүлэн дүүргээ.

Табан жэлэй түрүүшын жэлые Кабанскын совхозой коллектив һайн дүнгүүдээр үдэшэһэн байна. Жэлэй туршада эдэнэр мяха абалгаяа 17,6 процент, һү — 23, үндэгэ — 18 процент ехэ болгоһон байха юм.

Сэлэнгын аймагай Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой Ягоднын һү һаалиин фермын коллектив үнеэн бүриһөө 2614 килограмм һү һаагаа. Үдын совхозой Баянголой фермын хүдэлмэришэд үнеэн бүриһөө 2483 килограмм һү һаажа абанхай.

«Байкал» племхозой һаалишан Александра Семёновна Пузыревич үнеэн бүриһөө 5478 килограмм һү һаажа эрхимлээ. Сэлэнгын совхозой һаалишан, Социалис Ажалай Герой Надежда Лазаревна Тадвашкина үнеэн бүриһөө 5279 килограмм һү һаагаа.

Манай түрүү хонишод зуутан ажалай үльгэр жэшээ харуулна. Республикын эрхим хонишод Гомбоцырен Гончиковна Цыремпилова, Николай Чейдорович Гомбоев үнгэрэгшэ жэлдэ зуун хонин бүриһөө 130—130 хурьга томо болгожо, нооһо ехэ хайшалжа абаа.

Үхэр мал һайнаар бэлшээн, шахан таргалуулгаар дүй дүршэлтэй үхэршэд олон болоо. Баянголой совхозой үхэршэн Цыбикжап Дамдинович Цыденов зунай бэлшээриин үедэ 119 хашараг, буруунуудаа һайнаар бэлшээжэ, тус бүриин шэгнүүр суудхэдэ 1116 граммаар нэмээжэ шадаа. Дзержинскиин нэрэмжэтэ совхозой үхэршэн Василий Петрович Бурцев 120 хашараг, буруу бэлшээжэ, тус бүхэниинь суудхэдэ 900 граммаар нэмээһэн байха юм.

Мяха абалгые дээшэлүүлхэ хэрэгтэ республикын гахайшад нилээд хубитаяа оруулаа. Улаан-Үдын аймагай гахайшад нёдондо 21 мянган поршоонхо томо болгожо, гахайн мяха абалгаяа 14 процентээр дээшэлүүлжэ, гүрэндэ гахайн мяха худалдаха социалис уялгаяа дүүргэһэн байна.

Хёлгын совхозой гахайшан Агрофена Ивановна Гордеева даалгагдаһан 25 эхэ гахайнуудһаа түрэхэ бүриdэнь 7,5 поршоонхо абаһан байна. Оймории совхозой гахайшан Мария Иннокентьевна Плюснина даажа абаһан 30 эхэ гахайһаа 843 поршоонхо абажа түлжүүлээ.

Сотниковско шубуунай фабрикын шубуушан Елизавета Мелентьевна Климентьева жэл бүри үндэгэ олоор абадаг дүршэлтэй. Нёдондо тэрэ даалгагдаһан 7470 эмэ тахяануудаан тус бүриһөө 251,7 үндэгэ абаһан байна. Кабанскын совхозой шубуушан Мария Ильинична Пыльникова 1300 нугаһанай тус бүриһөө 143 үндэгэ абанхай.

«Забайкалец» совхозой шубуушан Сергей Феоктистович Чириков 2200 галуунай тус бүриһөө 54,6 үндэгэ абажа шадаа.

Захааминай аймагай «Коммунизм» колхозой адуушан Даба Ринчинович Дабаев 39 гүүнһээ 39 унага абажа, томо болгоһон байна. Хурамхаанай аймагай Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой адуушан Даши Будаевич Доржиев 153 гүүнһээ 123 унага томо болгоһон жэшээтэй.

Нимэ ехэ амжалтануудые түйлаһан түрүүшүүл олон. Тэдэнние бултыень нэрлэхын аргагүй. Түрүү колхоз, совхозуудай бригада болон фермэнүүдэй, түрүүшүүлэй түйлаһан амжалтанууд республикын хүдөө ажахыда бии байгаа ехэ арга боломжонуудые элишэлжэ үгэнэ. Бүхы малшадай зорилго юуб гэхэдэ, социалис мүрысөөндэ түйлаһан амжалтануудаа батадхажа, түрүүшүүлэй дүй дүршэлые бүгэдын шадабари болгохо хэрэгтэй.

Түрүү колхоз болон совхозуудай, түрүү коллективүүдэй, түрүү малшадай түйлаһан амжалтануудые баяртайгаар тэмдэглэхэ зуураа, мал ажалдаа бии байгаа дутагдалнуудые обёоронгүй гарахын аргагүй. Республика дотор түсэб, даабаряа дүүргэдэггүй, гээгдэжэ ябадаг ажахынууд үсөөн бэшэ. Зарим аймагуудта мал ажалай продуктнуудые абалга биратай дээшэлнэгүй.

1971 ондо Загарайн, Сэлэнгын болон Түнхэнэй аймагууд 1970 онойхиһоо бага мяха, һү, нооһо абаһан байха юм. Зарим аймагууд гүрэндэ мал ажалай продуктнуудые худалдаха даабаряа дүүргэээгүй үлөө.

Торниин, «Одон» совхозууд, Улаан-Үдын аймагай «Дружба», «Коммунизм» колхозууд, Түнхэнэй аймагай «Восточные Саяны» болон Ленинэй нэрэмжэтэ колхозууд мал ажалай продуктнуудые гүрэндэ худалдаха түсэбөө нэгэшье зүйлөөрнь дүүргэжэ шадаагүй.

Мүн республика дотор юрэнхы дээрээ мяха, һү үйлэдбэрилгын хэмжээн түргэнөөр дээшэлээгүй байһаниинь һанаа зоборитой.

Үнгэрэгшэ намартаа олохон колхоз болон совхозууд үбһэ тэжээл элбэгтэй байһанаа хараада абажа, үүсэлэгдэхэ нилээд олон малаа үбэлжүүлхээр үлөөһэн байха юм. Хэдэ хэдэн аймагууд хонидоо нилээд олошоруулаа. Эдэ бүгэдэ 1972 ондо мяха, нооһо абалгые дээшэлүүлхэдэ нилээд нүлөөлхэ байһаниинь элитэ.

Кабанскын, Мухар-Шэбэрэй, Загарайн, Хяагтын болон Бэшүүрэй аймагуудай ажахынууд гахай үсхэбэрилхэ уялгаяа дүүргэээгүй. Бэшүүрэй, Загарайн аймагуудта энэ шухала һалбарида анхарал бага табигдаһан дээрэһээ олон гахай үхэл гарзада ороһон байха юм. Тингэжэ гүрэндэ гахайн мяха худалдалга эдэ аймагуудта урда жэлэйхиһээ доошолоо.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ (зүүн гарһаа): Загарайн аймагай Эрхирэгэй совхозой һаалишан Екатерина Гаврилова, Хурамхаанай аймагай Аргатын совхозой һаалишан, ВЛКСМ-эй обкомой гэшүүн Санжидма Тарасова.

С. БАЛДУЕВАЙ фото.

Мухар-Шэбэрэй аймагта гахай һайнаар үсхэбэрилдэг ажахынууд бии. Эндэхи «Родина» колхоз жэлһээ жэл бүри эхэ гахайнуудаа олошоруулжа, түл олоор абадаг байха юм. Һүүлэй гурбан жэлэй туршада энэ колхоздо гахайн тоо 1,5 дахин олошоржо, гүрэндэ тушаагдаһан гахайнуудайнь дунда зэргын шэгнүүр 77 килограммһаа 116 килограммда хүргэгдөө. Гүрэндэ гахайн мяха худалдалга хоёрһоо үлүү дахин дээшэлээ. Теэд аймагай бусад ажахынууд гахай үсхэбэрилгээр социалис уялгануудые абаһан аад, тэрэнээ дүүргэжэ шадаагүй. Эсэсэй эсэстэ урда жэлэйхиһээ үсөөн поршоонхо абтажа, гахайн мяха абалга миил 5 процентээр нэмэһэн байха юм.

Гахайн мяха абалга Кабанскын аймагай совхозуудта дээшэлүүлхэ арга боломжонууд гүйсэд хэрэглэгдээгүй.

Һүүлэй жэлнүүдтэ республика дотор буруу, хашарагуудые түргэн зуура түлжүүлхэ, үхэрнүүдые шахан таргалуулха хүдэлмэри үргэнөөр дэлгэрһэн байна. Мүнөө энээнэй ашаа үрые тоохогүй хүнүүд олдохоёо болёо.

Жэшээ болгон, Яруунын болон Захааминай аймагуудай ажахынуудые абажа харая. Богонихон болзорто эдэ аймагуудай ажахынууд гүрэндэ тушаагдадаг малайнгаа шэгнүүр эрид дээшэлүүлжэ шадаа. 1971 ондо Яруунын аймагай гүрэндэ тушааһан үхэрнүүдэй дунда зэргын шэгнүүр 321 килограммда, Захааминай аймагта 317 килограммда хүрөө. Шахан таргалуулагдадаг үхэрнүүд нэгэ газарта олоор байлгагдажа, тусхай дулаан байрада харууһалагдаһан байха юм. Тэдэ байранууд тань мал уһалха, тэжээл хубаарилжа үгэхэ, байра сэбэрлэхэ оньһон түхеэрэлгэнүүд тодхогдонхой. Нимэ байдалда үхэрнүүд түргэнөөр таргална.

Нигэжэ мал түлжүүлхэ, шахан таргалуулха арга боломжо ажахы бүхэндэ бии. Жэшээнь, Улаан-Үдын аймагай бүхы ажахынуудта мал шахаха байрануудые нэгэ жэлэй туршада түхеэрһэн байгаа. Энээнэйл ашаар 1971 ондо гүрэндэ тушааһан үхэрнүүдэйнь дунда зэргын шэгнүүр 52 килограммаар дээшэлжэ, үхэр бүхэниинь 328 килограммтайгаар тушаагдаа.

Тингэбэшье энэ шухала хэрэгтэ анхардаггүй ажахынууд бии байһаар. Бэшүүрэй, Хэжэнгын, Түнхэнэй болон Хориин аймагуудай гүрэндэ тушааһан малайнь шэгнүүр бага байһаар.

Эдэ жэлнүүдтэ республикын олонхи колхоз, совхозууд мал үдхэхэ хэрэгтэ ехэ анхарал табидаг болоо. Нигэжэ үнгэрэгшэ жэлдэ республика дотор урда жэлэйхиһээ 4,1 мянган тугал, 39,4 мянган хурьгад, 11 мянган поршоонхо олон абтаһан байна.

Тингэбшье олохон колхоз, совхозууд, бүхэли аймагууд зуун эхэ мал бүхэндэ түл бага абадаг байһан зангаараа. Жэшээнь, нёдондо Зэдын, Яруунын болон Түнхэнэй аймагуудта зуун үнеэн бүриһөө миил 60 гаран тугал түлжүүлэгдэһэн байха юм. Загарайн, Зэдын, Яруунын аймагуудай ажахынуудта 1971 ондо зуун хонин бүриһөө түлжүүлэгдэһэн хурьгадай тоо нёдондонойхиһоо доошолһон байна. Энэл шалтагаанһаа боложо, эндэхи олохон ажахынууд мяха, һү абаха түсэбөө дүүргэжэ шадаагүй.

Яруунын, Бэшүүрэй, Хэжэнгын, Мухар-Шэбэрэй, Загарайн, Хориин аймагуудта үнгэрһэн намарһаа эхилээд, һү һаали өөдэлнэгүй, уруугаа ороһоор. Энэ юун дээрэһээ болоноб гэхэдэ, олохон колхоз, совхозуудта малшадай дунда эмхидхэлэй хүдэлмэри мууса ябуулагдана, ажахын мэргэжэлтэд, хүдөө ажахын органуудай хүдэлмэрилэгшэд эрилтэ бага табина, урдынхяараал бирагүйгөөр хүтэлбэрилжэ байһаар.

Республикымнай хүдөө ажахы жэлһээ жэл бүри ашаг үрэ ехэтэй болоожо байһаниинь элитэ. Мүнөө үедэ бидэнэр республика дотороо үнеэн бүриһөө дунда зэргээр 2200—2500 литр һү һааха, гүрэндэ тушаагдадаг үхэрнүүдэй шэгнүүрые 350—400 килограммда, гахайнуудай — 100—110 килограммда хүргэхэ, хонин бүриһөө 4, тэрэнһээ дээшэ килограмм нооһо хайшалха зорилго табиха аргатай болоо гээшэбди.

Малай ашаг шэмэ нимэ ехээр дээшэлүүлхын тула малшадай үнэн сэдьхэлһээ ажаллахаһаа гадна, колхоз, совхозуудай хүтэлбэрилэгшэд болон мэргэжэлтэд ажахыгаа шадабаритайгаар хүтэлбэрилхэ, фермэнүүдтэ шэнэ техникэ тодхохо, мал харууһалха гурим шэнэдхэн хубилгаха, мал ажалда промышленна түрүү технологи нэбтэрүүлхэ саг ерээ.

Тэжээл элбэгээр бэлэдхэхэ, малай үүлтэр һайжаруулха, фермын болон тэжээл бэлэдхэлгын хүдэлмэриие үргэлжэдэнь оньһожоруулха, малшадай мэргэжэл дээшэлүүлхэ гээшэ мал ажал саашадань түргэнөөр хүгжөөхэ хэрэгтэ шиидхэхы үүргэ дүүргэхэ юм. Ажахыдаа бии байгаа арга боломжонуудые олохо, тэрэнние хэрэглэхэ талаар зүб хэмжээнүүдые тодорхойлхо, хүнүүдээ зүбөөр хубаарилан табижа, тэдэнэрые хараалһан зорилгонуудаа бэелүүлхээр эмхидхэхэ гээшэ мүнөө үе сагай эгээн шухала эрилтэ мүн.

Жэшээ болгон, «Комсомольский» совхозые абажа үзэе. Һаяхан болотор энэ ажахы бусад ажахынуудһаа юугээшьеэ илгаагүй байһан. Теэд һүүлэй жэлнүүдтэ энэ ажахыда адууһа мал үдхэхэ талаар бүхы хүдэлмэри гуримшуулагдаһан байха юм. Илангаяа малай үүлтэр һайжаруулха, ажахы доторсо тусхай шэглэлтэй фермэнүүдые эмхидхэхэ, мал түргэн зуура шахан таргалуулха технологи наринаар баримталха тушаа ехэ хүдэлмэри хэгдээ. Тингэжэ һүүлэй дүрбэн жэлдэ энэ совхоздо үхэрнүүдэйнь тоо нэгэ мянган толгойгоор олошоржо, үхэрэй мяха гүрэндэ тушаалга 2460 центнерһээ 4360 центнертэ хүргэгдөө гэхэ гү, али хоёр дахин ехэдхэгдэһэн байна. Мүнөө энэ совхозой үхэрнүүдэйнь хахад хубинь һайжаруулагдамал мяхалиг үүлтэрэй болонхой.

Хэрбээ һая болотор мал шахан таргалуулга зарим нэгэн ажахынуудтал хэгдэдэг байбал, мүнөө олохон ажахынууд үхэрнүүдээ 400 килограммтай болотор шахан таргалуулха зорилго табижа байна.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: суглаанда хабаадагшад оперо ба баледэй театр соо элидхэл шагнажа һуунад.

С. БАЛДУЕВАЙ фото.

Нимэ жэшээнүүд олон. Мал ажалай продуктнуудые эрид ехээр дээшэлүүлдэг дүршэлтэй ажахынууд олошорно. Республикын хонишод түл олоор абаха, хонидой нооһо дээшэлүүлхэ талаар Борьёогой хонишодһоо жэшээ абамаар. Хэрбээ урдань республика дотор зуун хонин бүриһөө зуу гаран хурьга абадаг хонишод нэгэ хэды байбал, мүнөө тэдэнэй тоо хэдэн зуу болонхой. Кабанскын совхозой шубуушадай нугаһа үсхэбэрилгээр түйлаһан амжалтанууд бүгэдэндэ мэдээжэ. Үнеэдэй һү шэмэ дээшэлүүлгээр «Байкал» племхозой коллектив гансахан республика дотороо бэшэ, мүн Союз соогоо эрхимлэжэ байна. Хонидые түргэнөөр хайшалха томо пункт эмхидхэхэ талаар Мухар-Шэбэрэй аймагай «Знамя Ленина» колхозой дүршэл һайшаалтай.

Эдэ болон бусад түрүү арга дүршэлнүүд үйлэдбэридэ үргэнөөр нэбтэрүүлэгдэдэг боложо байнхай. Юуб гэхэдэ, эдэнэрэй түйлаһан амжалтанууд мүнөө үе сагай эрилтэтэй зохилдоно ха юм.

Хүдөө ажахые эрдэм ухаанай үндэһөөр хүтэлбэрилдэг болохо талаар республикын. Хүдөө ажахын министерствын болон аймагуудай управленинүүдэй мэргэжэлтэд ехэ үүргэ дүүргэхэ уялгатай. Мүнөө үедэ түрүү дүй дүршэл дэлгэрүүлхэ тухай миил юрын хөөрэлдөө хэхэ бэшэ, харин ямар ажахынуудта, үйлэдбэриин ямар хубинуудта энэ дүршэл нэбтэрүүлэгдээгүй байнаб гэжэ элирүүлээд, тэндэ түрүү аргануудые хэрэглэхэ тодорхой хэмжээнүүд бэелүүлэгдэхэ ушартай.

Саашань элидхэлшэ һаалиин фермэнүүдэй ажал һайжаруулха асуудалда тогтоо. Мүнөө үедэ энэ һалбариин байдалые хангалтатай гэхын аргагүй. Республика дотор үнеэдэй тоо тон аалиар олошорно. Үнеэдэй ашаг шэмэ бага. Республика дотор зуун үнеэн бүриһөө арайхан гэжэ 70 тугал түлжүүлэгдэнэ. 1971 ондо үнеэн бүриһөө 1703 килограмм һүн һаагдаа. Бүхы үнеэдэй табан хубиин нэгэниинь шахуу оньһожоруулагдамал фермэнүүдтэ харууһалагдана. Тиимэһээ бүхы үнеэдээ хүсэд оньһожоруулагдамал байраар хангахын тула үшөөл нилээд ехэ хүдэлмэри хэгдэхэ байна.

Үнгэрһэн жэлдэ партиин обкомой хүдөө ажахын таһаг болон республикын Хүдөө ажахын министерство үхэрнүүдэй хэр зэргээр үдхэгдэжэ байһые 30 гаран ажахыда шалгажа үзэһэн байна. Тиихэдэнь энэ шухала һалбарида ехэ дутагдалнууд үзэгдөө.

Нэн түрүүн үнеэдэй үүлтэр һайжаруулха, үсхэбэрилгэдэ үлөөгдэхэ эмэ тугал, буруу, хашарагуудые һайнаар харууһалха хэрэг хангалтагүй сэгнэгдээ. Шалгалта хэхэдэ, бии байгаа үнеэдэй гурбанай нэгэ хубинь һайн шанартай байба. Үнеэдэйнь миил 40 процентынь жэлдээ 2 мянган килограммһаа дээшэ һү үгэдэг байгаа.

Бү шэмэ эхэтэй һүрэгүүдтэй болохын тула бүхы ажахынуудта һүтэй үнеэдһээ гараһан эмэ тугалнуудые илгажа, тусхай һайн харууһанда табижа, саашадань һайн үнеэн болгохо гэжэ оролдохо байгаа. Теэд нимэ хүдэлмэри хаа гансa ажахыда хэгдэдэг байна. Олонхи ажахынуудта зоотехническэ тоо бүридхэл мууса табигдаанхай. Тиимэһээ хэр һүтэй үнеэнһээ гараһан түл бэ гэжэ тодорхойлхонь бэрхэтэй болоно. Бүхы тугал, буруунууд ямаршье илгаагүйгөөр, нэгэ адляар эдеэлүүлэгдэдэг юм. Тиимэһээ һүтэй үнеэдһээшье гараһан түл эхынгээ тэрэ шанарые шэнгээжэ, арьбадхажа бирагүй бшуу.

Республикын олонхи ажахынуудта тугал, буруунууд һайн байраар хангагданагүй. Витамин, белок элбэгтэй тэжээлээр залуу мал дуталдана. Зургаа һаратай болоодүй тугалнуудта һайн тэжээл хүсэдөөр хүртэнэгүй. Тиимэһээ тугалнуудай шэгнүүр суудхэдээ 200—400 граммаар нэмэнэ.

Энэ үедэ тугалнуудай үбшэлхэ баримтанууд дэлгэрэнги.

Эдэ бүхы дутагдалнуудаа усадхажа, малайнгаа үүлтэр һайжаруулха, бусад областьнуудһаа һайн үүлтэрэй мал асархабди гэжэ һанаа амараар хандахаар бэшэ. Зорилго юуб гэхэдэ, ажахы бүхэндэ ашаг шэмэ ехэтэй эмэ хашараг, гунжадые түлжүүлхэ тусхай фермэ гү, али бригада эмхидхэхэ саг ерээ гэжэ һанагдана. Эдэ мал зоотехническэ эрилтэ хангахаар шанартай тэжээлдэ хүртэхэ, тэжээлдэнь витамин элбэгтэй ногоонной гурил, сенаж нэмэлсэхэ болоно. Үсхэбэрилгэдэ үлөөгдэхэ эмэ буруу, хашарагуудые шахан таргалуулагдадаг гүүртын малдал адляар харууһалха, эдеэлүүлхэ шухала. Мүн тэдэ малые харууһалжа байһан хүнүүдые урмашуулха, ажалайнь түлөөһые малай шэгнүүрэй нэмэлтын зэргээр тогтоохо болоно.

Үнеэдые, эмэ хашарагуудые искусственна аргаар үрэжүүлгые хангалтагүйгөөр эмхидхэһэнэй уршагһаа мал ажалда ехэхэн хохидол хүргэгдэнэ. Олохон ажахынуудта үнеэдэйнь хахад хубинь шахуу искусственна аргаар үрэжүүлэгдэдэг байна. Тиихэдээшье искусственна үрэжүүлгын пунктнуудай үгы газарта үнеэд байра дээрээ үрэжүүлэгдэдэг байха юм. Колхоз, совхозуудай олонхи техник-үрэжүүлэгшэд нэгэ газартаа удаан тогтодоггүй. Нэгэ-хоёр жэл хүдэлөөд лэ холжодог гээшэ. Искусственна үрэжүүлгын технологи алдаһанай эсэстэ үрэжүүлгын шанар бирагүй, тугаллаһан үнеэд удаан саг соо үрэжүүлэгдэнгүй ябана, олоороо һубайрна. Олохон үнеэд хоёр жэлдэ нэгэ тугал үгэдэг мүтэй. Эдэ бүхы дутагдалнуудые түргөөр усадхаха эрилтэ табигдана.

Байгша ондо, ядахын сагта ерээхэ жэлдэ һаалиин бүхы фермэнүүдтэ искусственна үрэжүүлгын типовой пунктнуудые түхеэржэ, тэндэ хэрэгтэй бүхы түхеэрэлгэнүүдые абажа, шадабаритай техник-үрэжүүлэгшэдээр хангаха шухала.

Хүдөө ажахын министерство болон аймгүйсэдкомууд искусственна үрэжүүлгын станци бүхэнэй хүдэлмэритэй һайса танилсажа, тэндэ бии байгаа бухануудай үүлтэрэйнь шанарые элишэлжэ, үрэ зөөхэ талаар ажахынуудта туһалха ушартай.

Ажахы бүхэндэ фермын зоотехническэ тоо бүридхэл һайнаар табижа, үнеэдэй удаан саг соо үрэжүүлэгдээгүй ябаһан ушар шалтагаанние элирүүлжэ, тэрэнние дары усадхаха талаар бүхы зоотехнигүүд болон ветеринарна хүдэлмэрилэгшэд сэхэ харюусалгатай.

Үнеэдые голодоһондо гаргаха хэрэгые онсо хиналтада абаха саг болоо гэжэ һанагдана. Энэ хүдэлмэриие ямаршье гуримгүйгөөр, үбэлжэлгын эхиндэ гү, али һүүлдэнь хэжэрхидэг баримтануудтай эбсэхын аргагүй. Олохон ажахынууд голодоһон үнеэдые һэлгэхэ һайн гунжадые бэлдэнгүй байжа, үнеэдэй тоо хорооҗорхидог байна.

Аймагуудай хүдөө ажахын управленинүүд энэ талаар бүхы хүдэлмэриие гуримшуулха уялгатай.

Үүлтэртэ үнеэдэй фермын хүдэлмэридэ онсо анхарал табигдаха зэргэтэй. Эдэ фермэнүүд өөһэдынгөө гол үүргые — һайн үүлтэрэй түл үгэхэ үүргэеэ дүүргэнэгүй. Олохон племфермэнүүдтэ юрын товарна фермынхиһээ дутуугүй олон үнеэд һубайрдаг байна. Мүн тэдэ фермэнүүдһээ абтаһан түл зүбөөр харууһалха, хубаарилха талаар дутагдалнууд олон. Һайн үүлтэрэй буруу, тугалнуудые нэн түрүүн тэжээл элбэгтэй, һайн байрануудтай колхоз, совхозуудта худалдаха хэрэгтэй гэжэ һанагдана.

Гахай үсхэбэрилгэдэшье хэрэглэгдээгүй арга боломжонууд ехэ бии. Гахайн фермын ашаг үрэ үшөөл бага. Нёдондо республикын эхэ гахай бүриһөө 13 поршоонхо абтаа гэхэ гү, али нэгэ тонно шахуу мяхан үйлэдбэрилэгдөө. Зүгөөр оронноймнай түрүү ажахынууд эхэ гахай бүриһөө 20—20 гаран поршоонхо түлжүүлдэг, 2,5, мүн тэрээнһээ дээшэшье тонно мяха абадаг байха юм.

Яахадаа энэ һалбариин ашаг үрэ бага байнаб гэхэдэ, гахайнууд һайн шанартай тэжээлээр хүсэд хангагданагүй. Гахайнуудта хартаабха болон шэмэтэ ногоон багаар хэрэглэгдэнэ. Олонхи ажахынуудта гахайнууд хуушанай аргаар харууһалагдана. Гахайн байрануудта һайн вентиляци хэхэ, дулаан байлгаха, поршоонхонуудай байрыч шала халааха, тэдэнние электрын элшэ хүсөөр шараха, байрыень уһаар үлеэлгэжэ сэбэрлэхэ гэхэ мэтэ мүнөө сагай түрүү технологи хүсэдөөр хэрэглэгдэнэгүй.

Саашадаа гахайнуудаа һайнаар үсхэбэрилхэ, гахайшадта зохидоор ажаллаха арга олгохын тула гахайн фермэнүүдэй байрануудые шэнээр түхеэрхэ, хуушанууудыень шэнэдхэн заһабарилха болгодоно. Оронноймнай түрүү колхоз, совхозууд гахай үсхэбэрилгэдэ машина үргэнөөр хэрэглэжэ, гахайшадай ажалай бүтээсэ ехээр дээшэлүүлнэ.

1971 ондо республикын ажахынуудта гахайнуудай тоо нилээд олошороо. Тиигэжэ энэ жэлдэ гахайн мяха абалгые ехэдхэхэ арга боломжо бии. 1972 ондо 130 мянган поршоонхо томо болгохо, 8 мянган тонноһоо бага бэшэ гахайн мяха абахын түлөө республикын бүхы гахайшад оролдохо бэзэ гэжэ найдагдана.

Үнгэрэгшэ жэлдэ мал ажалай продукциин шанар нилээд һайжараа. Гүрэндэ тушаагдаһан бүхы үхэрнүүдэй 90 гаран процентынь тарган, тарганшаг сэгнэлтэтэйгээр абтаа. Тарган сэгнэлтэтэйгээр тушаагдаһан малай тоо урда жэлэйхиһээ 20 процентээр дээшэлһэн байна. Республикын колхоз, совхозууд нёдондо гүрэндөө 5115 үхэр урда жэлэйхиһээ үсөөн тушааһан байбашье, тушаагдаһан мяханайнь хэмжээн 300 тонноор ехэ байшоо.

Мүн гүрэндэ тушаагдаһан гахайнуудай дунда зэргын шэгнүүрэй дээшэлһэнэй ашаар гахайн мяхан урданайхиһаа ехэ болоо.

— Захааминай, Кабанскын аймагуудай ажахынууд, мүн Сэлэнгын аймагай XX партсъездын нэрэмжэтэ, Түнхэнэй аймагай «Сибиряк» колхозууд гүрэндөө ехэ шэгнүүртэй, тарган үхэрнүүдые олоор тушаагаа, — гэжэ элидхэлшэ тэмдэглэбэ.

Республика дотор һүнэй ба нооһоной шанар нилээд һайжарһан байна. Тингэбэшье шанар муутай продукци тушаажа, олохон колхоз, совхозууд ехэ гарза хохидолдо ороно. Түнхэнэй аймагай «Восточные Саяны» колхоз «Сибиряк» колхозтой зэргэлээд ажаһуудаг аад, нёдондо гүрэндөө оройдоо дунда зэргээр 260 килограммтай үхэр тушааһан байна. «Сибиряк» колхозой тушааһан үхэр бүхэниинь дунда зэргээр 450 түхэригтэ хүрэһэн байбал, «Восточные Саяны» колхозойхид оройдоо 295 түхэригтэ болоо гэхэ гү, али 155 түхэригөөр бага байшоо.

Шанар муутай нооһо тушааһан ажахынууд олон байжа, тэдэнэр аяар 712 мянган түхэригэй олзоёо алдаа. Мүн гүрэндөө муухай, шанар муутай һү тушаа[...] нууд бии байһаар. Жэш[...] жэнгын аймагай совхоз[...] рэндэ тушааһан һүнэйнь[...] нэгэ хубинь гүрэнэй түс[...] даг эрилтэдэ таарахагүй [...] Мүн Хяагтын, Прибайка[...] магуудай тушааһан һү[...] дынь гурбадахи группы[...] тай байгаа. Энэ юун дээ[...] лоноб гэхэдэ, мал ажала[...] циин шанар шалгаха гү[...] спекциин органууд зохи[...] та табинагүй. Һайн шана[...] ха, һү, нооһо абаха тала[...] дай харюусалга, урмашу[...] шэлхэ талаар эмхидхэл[...] хүдэлмэри ябуулагданагү[...]

Саашань элидхэлшэ 1[...] зорилгонууд тухай хэлэ[...] мал ажалда шэнэ амжа[...] түйлаха бүхы арга бол[...] бии гэжэ тэмдэглээ. Ба[...] республикамнай гүрэндэ[...] ень 63 мянган тонно мя[...] мянган тонно һү, 6810 [...] һо, 55 миллион үндэгэ [...] тушааха зорилготой. Энэ[...] һаа гадуур нёдондо жэл[...] һөө гадуур тушаагдаагүй[...] мяха, нооһо нэмэжэ [...] уялга абаха аргатайбди[...]

Шэнэ жэлэй түрүүш[...] һөө эхилжэ, Баргажана[...] Карл Марксын нэрэмж[...] Үдын аймагай «Маяк» [...] нинэй нэрэмжэтэ колх[...] банскын совхоз болон [...] хынууд гүрэндөө том[...] мал тушаажа байнхай.

Зүгөөр һү һаали дэ[...] талаар ажалнай өөдэлн[...] нөө үедэ үнеэдэй түлэг [...] байбашье, һү һаали бир[...] шэлнэгүй. Зорилго юу[...] энээхэн үедэ силос, сена[...] тээ эдюулжэ, үнеэдэй [...] дээшэлүүлхэ хэрэгтэй.

Республикын хонишод[...] мэридэ халуун хаһа [...] Мүнөө жэлдэ эхэ хони[...] хурьга абажа түлжүүл[...] ехээр хайшалхын түлөө [...] мүрысөө үргэнөөр [...] гээшэ колхоз, совхозууд[...] бэрилэгшэдэй нангин уял[...]

Ажахынуудаар ябаж[...] да, олониитын хүсөөр [...] шэнэ түл абалгада хаа [...] һайнаар бэлдээ гэхын[...] байба. Зарим газарта [...] тамираа һуларуулһан, [...] бригада бүхэндэ тэжээл[...] соогоо зөөжэ абтаадүй, [...] дэн бригаданууд хүдэлм[...] доор хүсэлдүүлэгдээгүй [...] Эдэ дутагдалнуудые уса[...] бии. Тиимэһээ хонидой [...] бэлдэхэ хэрэгтэ заашье [...] дуу гаргажа, һанаа амар[...] дажа болохогүй. Колхо[...] зуудай хүтэлбэрилэгшэд[...] бүриһөө хурьга абажа т[...] ехэ нооһо абаха хэрэгта[...] шодто бодото туһаламж[...] уялгатай.

Республикын шубуу[...] үмэнэ ехэ ажал, хэрэ[...] хёслдоно. Ажахынуудта[...] нуудта бии байгаа шубу[...] бөөр харууһалжа, эдеэлү[...] дабал, 1972 ондо 75 ми[...] дэгэ абаха, 1 мянган [...] буунай мяха үйлэдбэри[...] тайбди. Имагтал дальба[...] гаха сагай эхилтэр Му[...] рэй, Бэшүүрэй, Хори[...] Кабанскын аймагуудта [...] нүүдые нэмэжэ бэлдэх[...] раанyудые дэгжээхэ ба[...] түхеэрхэ, шубуушадые [...] һургаха шухала болоно.

Шэнэ табан жэлдэ ма[...] ашаг үрэ дээшэлүүлхын [...] түрүүн фермэнүүдтэ пр[...] на технологи нэбтэрүү[...] дэ ажалай бүтээсэ эр[...] лүүлхэ байна. Энэ шэнэ[...] ги урдынхиһаа ехэ илгаа[...] хын һалбаринуудые, [...] ажалые тусхай шэглэл[...] хо, малай байра байда[...] руулха, фермэдэ бүтээ[...] машинануудые үргэнөөр [...] хэ ушартай. Эдэ зори[...] түргэнөөр шиидхэхын [...] оньһожоруулагдаһан [...] комплекснууд түхеэр[...] шээтэй.

Шэнэ табан жэлдэ ма[...] 44 томо байра түхеэрэг[...] Эдэ байрануудые түр[...] лалгада оруулхынгаа [...] хуушан байрануудаа за[...] малай ашаг шэмэ дээш[...] түхеэрхэ шухала.

Ерэхэ жэлнүүдтэ мал[...] һайжаруулха, тэжээл [...] маар, оньһон аргаар бэ[...] рэгтэ ехэ анхарал табиг[...] Илангаяа малай тэжэ[...] лэхэ оroоhото ургамал[...] рилга үргэдхэхэ зорил[...] на. Мүнөө үедэ Мухар[...] Бэшүүрэй, Кабанскын [...] Хяагтын, Улаан-Үдын [...] аймагуудай олохон [...] обёос, ешмээн гэхэ м[...] лэй ургамалнууд бага [...] Тиимэһээ малай тэжээл[...] ехэтэй эдеэ хоолой [...] гамал — шэнписэ ехээр [...] дэнэ. Энэ байдалые [...] болоо.

Ойрын жэлнүүдтэ [...] дотор уһалагдадаг, олон[...] рэглэгдэхэ, һайжаруула[...] мянган гектар бэлшээр[...] түсэб табигданхай. Эн[...] эхилжэ, һайжаруулагд[...] шээри үргэнөөр түхеэр[...] халаа байна.

Мал ажалай ашаг [...] лүүлхэ, үбэлжэлгээ һ[...] гэргэхэ, түл түрэсээ [...] нөөр түлжүүлхэ гээшэ [...] абаһан социалис уялга[...] тайгаар бэелүүлхэ үн[...] мүн.

Республикын бүхы ма[...] ряад ороной бүхы ажал[...] ли, СССР-эй тогтоһоор [...] ойе нэрэтэй түрэтэйго[...] бүгэдэ арадай мүрысө[...] сожо, 1972 оной түсэ[...] риие болзорһоо урид [...] түлөө бүхы хүсэеэ элс[...] ха гэжэ найданабди,— [...] хэлшэ үгээ дүүргэбэ.

…АШАГ ШЭМЫЕНЬ ДЭЭШЭЛҮҮЛЭЕЛ!

…ЛИДХЭЛ ТУШАА ҮГЭ ХЭЛЭЛГЭ

МАЛ АЖАЛДА—ТҮРҮҮ АРГА

В. С. АНТИПОВ,
…гарайн аймагай XXI партсъездын нэрэмжэтэ колхозой главна зоотехник

— Үнгэрһэн жэлэй үбэлэй һа…удта үнеэн бүриһөө 1000 …граммһаа бага бэшэ һү һаа… республика дотороо үүсхэл …һан ажахымнай гүрэндэ …һөө гадуур 2445 центнер һү …дажа, хараалагдаһан дааба…үүргээ. Тиихэдэ хонин бүри… 3 килограмм нооһо хайшалжа, …һөө 12 центнерээр үлүү… Харин мяха тушаалгаяа … процент, үндэгэ 100 про… адууһа малайнгаа тоо тол…олошоруулга 100 процент бэе…эбди. Колхозоймнай 20 …шад үнеэн бүриһөө 2000 …рамм һү һаахаар абаһан уял… сум дүүргэһэн, үлүүлэн …эһэн байна.

…ихэдэ үхэршэд энэ хугасаа …нүн лэ амжалтатайгаар ажал…гараа. Жэлэй һүүлшэг тээ …һан 130 үхэрынь дундаһаа … тарган гэһэн сэгнэлтэтэй… абтаһан юм. Үнэндөө үхэр…ай малайнгаа шэгнүүрые …ар нэмээжэ, таргалуулхын …зооветеринарна мэргэжэлтэ…зохёожо үгэһэн рационой … шэмэ ехэтэй тэжээл дээрэ …һалдаг заншалтай.

…этэй хамта, Нарһанай, Та…ягай, Мухар-Талын гүүртэ… ажалладаг тугалшад аба…тугалнуудаа һайнаар харуу… шэгнүүрыень сүүдхын …зэргээр 700—800 граммаар …э. Тэрэшэлэн зарим гүүр…малшад 100 үнеэн бүриһөө …угал абажа түлжүүлһэн бай…хонишод нүхэд Билдушкин, …аев, Цыремпилов болон бу…хонин бүриһөө хурьга абажа, …гарзагүйгөөр тэнжээжэ ам… Байгша ондо ажахымнай …шад мяха абалгаяа нёдондо…һоо 31,2 процентээр, һү 20 …нтээр, нооһо 37 процентээр …үлүүлжэ, гектар бүриһөө 14 центнерһээ бага бэшэ ороoһо хураaхa, 200 гектар шэнэ газар ашаглажа, адууһа малаа 1000 толгойгоор олошоруулхаар түсэблэнхэй.

Тэрэшэлэн 2 мянган галуу үсхэбэрилхөөр хараалагдана.

Мүнөө үедэ колхозоймнай гүүртэ бүхэндэ малай үрэжүүлгын дулаан пунктнууд баригданхай. Гадна бидэ үнеэдээ бухаһаа һаяхан абтаһан хүргэгдөөгүй үрөөр үрэжүүлнэбди.

Гэхэтэй хамта, зарим талаараа хэды амжалта туйлагдабашье, усадхагдаагүй дутагдалнууд үшөөл ушарһан зандаа. Мүнөөшье хүрэтэрөө малай гарзаталга, туранхай хонидые мяханда тушааха ябадал бии байһаар. Энээнэй гол шалтаг гэхэдэ, зундаа бэлшээреэр дуталдаха ба малшадай бар хүсөөрөө хэдэг зарим ажалай хүсэд оньһожоруулагдаагүй дээрэһээ ушарна гэхэдэ, алдуу болохогүй. Малай байра оньһожоруулгын удаанаар ябаһанда һаалишаднай бүхы сагаа үнеэ һааха, аргал шабааһыень арилгаха, сэбэрлэлгэдэ гээжэ, мал харууһалалгадаа анхаралаа багаар хандуулна.

Хоёрдохёор, һайжаруулагдаһан бэлшээригүйгөөр зунай сагта ехэ һү һааха мүнөө аргагүй болоно байнхай. Иимэ бэлшээри бии болгохо талаар лугомелиоративна отрядууд һанаһандаа хүрэмөөр хүдэлнэгүй. Гадна мүнөө 2 мянган гектар газарые һайжаруулагдаһан бэлшээри болгохо хүдэлмэри ябуулха хэрэгтэмнай аймагай уһанай ажахын управлени ямаршье туһа хүргэнэгүй. Хойшодоо эдэ бүхы гол шухала асуудалнуудай шиидхэгдэхэдэ, колхозоймнай малшад мал ажалай продуктнуудые бүри ехээр абажа, Эхэ орондоо тушааха дүүрэн аргатай болохол.

Совхозой коллектив 1971 онии ажалай шэнэ амжалтануудтайгаар дүүргэһэн байна. Совхознай гүрэндөө 26.446 центнер мяха оруулаа. Хамта 42 мянган центнер һү худалдажа, түсэбөө 9 мянган центнерээр үлүүлээ. Мүн ороoһо тариан, хартаабха ехэ тушаагдаа.

Һаалишад, малшаднай үнгэрэгшэ жэлдэ түрүүшынхеэ 2500-най дабаа дабажа, үнеэн бүриһөө 2564 килограмм һү һааһан байна. М. З. Карачунай 25 жэлдэ хүтэлбэрилжэ байһан Бага-Колесовско фермын коллектив нёдондо үнеэн бүриһөө 3282 килограмм һү һаажа шадаа. Һаагдаһан һүнэйнь өөрынь үнэ сэн 15,5 түхэриг болоо. Совхозой 20 һаалишад 3 мянганай дабаан дээрэ гаранхай.

Һаалишадай ажалай бүтээсэ дээшэлнэ. Совхозой 15 һаалишад тус бүридөө 650—700 центнер һү һаагаа. Саашадаа һаалишан бүхэндэ 1000 центнер һү һааха арга олгохо байнабди.

Һаалиин фермэнүүдтэ үнеэдэй 85 процентнь машинаар һаагдана.

МАЛ АЖАЛАЙ АШАГ ҮРЭ ДЭЭШЭЛЭЭ

А. И. ХМЕЛЕВ,
Кабанскын совхозой директор

Саашадаа фермын малшадай хүдэлмэри үргэлжэдэнь оньһожоруулжа, неделидээ малшадаа хоёр үдэр амаруулха һанаан бии.

Энэ үбэлдөө 1750 үхэр шахан тарғалуулжа, тус бүринень 358 килограммтайгаар гүрэндэ тушаагаа. Малынь бүхыдөө эрхим тарганаар абтаа. Эдэ мал 18—20 һаратайнууд байха юм.

Нугаһанай мяха абалгаар совхознай СССР дотороо 3-дахи һуури эзэлнэ. Зүгөөр нугаһанай фермын экономическа дүнгүүдээр, өөрынь үнэ сэнгэй талаар абажа үзэбэл, ажахымнай Союз дотороо эрхимлэжэ гаранхай.

1971 ондо нугаһашаднай 19.860 центнер шубуу гүрэндөө тушаагаа. Тушаагдаһан мяханай өөрынь үнэ сэн центнерэй 74 түхэригтэ хүрөө. Зүгөөр тэрэнээ гүрэндэ центнерэй 165 түхэригөөр тушаанабди.

Иннокентий Ильич Гусевай хүтэлбэрилдэг нугаһанай дальбараа дэгжээдэг бригадада 15 хүн ажаллана. Эдэнэр 8942 центнер мяха үйлэдбэрилжэ, даажа абаһан дальбарaануудайнгаа 93 процентые дэгжээжэ шадаа. 57 хоноһон нугаһад бэеэ хүсэжэ үүсэлэгдэхэ үедөө 2390 грамм дунда зэргээр татаһан байна. Нугаһанай шэгнүүрые килограммаар нэмээхын тула 3,8 тэжээлэй единицэ гаргашалагдаа. Тиигэжэ үдэртэ фермын хүн бүхэн 1 центнер мяха үйлэдбэрилһэн жэшээтэй.

Шэнэ, 1972 ондо гүрэндөө 30 мянган центнер мяха, 45—50 мянган центнер һү, 20—25 мянган центнер нооһо, 10 мянган центнер овощ тушааха уялгатайбди. Тиигэжэ жэлэй туршада 2,5—3 миллион түхэригэй сэбэр олзо оруулха байнабди. Үнгэрһэн жэлдэ сэбэр олзомнай 2,2 миллион түхэриг болохоор хүлеэгдэнэ.

АРГА БОЛОМЖОМНАЙ ЕХЭ

Л. С. ТРИФОНОВ,
Улаан-Үдын аймагай «Советская Россия» колхозой түрүүлэгшэ

— Үнгэрһэн энэ хугасаа соо колхозоймнай малшад һү һаалиһа 1970 онойхиһоо 35 центнерээр, нооһо — 24 центнерээр нэмээжэ, хараалагдаһан түсэбөө амжалтатайгаар дүүргэхэдээ имагтал ажалаа һайнаар эмхидхэжэ, түрүү дүй дүршэл үргэнөөр нэбтэрүүлһэнэй ашаар туйлаһан байна. Гадна ажахымнай гахайшад нёдондо эхэ гахай бүриһөө 17 поршоонхо абажа тэнжээһэн, гүрэндэ худалдаһан мяханайнгаа өөрынь үнэ сэнгые центнерэй 28 түхэригөөр хямдаруулһан юм. Тиихэдэ һүүлэй жэлнүүдтэ шахан тарғалуулгын гүүртэнүүдтэ ажалладаг үхэршэднай үүсэлэгдэхэ малайнгаа тус бүриин шэгнүүрые 350—360 килограммда хүргэжэ тушаадаг болоо.

Саашадаа һү һаалияа дээшэлүүлхын тула нэн түрүүлэн оньһожоруулагдамал байрануудые шэнээр бариха ба һайжаруулагдаһан бэлшээри байгуулха шухала болонхой.

Гурбан жэлэй саада тээ III отделениин һаалиин гүүртын дэргэдэ намаг налхида абтаһан 100 гектар газар хатаажа, үндэһөөрнь һайжаруулха хүдэлмэри ябуулагдажа эхилһэн аад, мүнөөшье хүрэтэрөө ашаглагдаагүй, хойшо татагдажал байһаар. Хэрбээ энэ бэлшээриин бэлэн боложо үгтэхэдэ, 200-гаад үнеэд зундаа бэлшээригүйдэжэ тулихагүй, үнэгүй, гаргаша багатай һүн бүри ехээр абтаха бэлэй.

Энэ табан жэлэй хоёрдохи жэлдэ манай колхоз үүсэлэгдэхээр тушаагдаха малайнгаа тус бүриин шэгнүүрые 400 килограммда хүргэжэ, мяха абалгаяа бүхыдэнь 400 центнерээр, һү 900 центнерээр, нооһо 25 центнерээр дээшэлүүлхээр хараалнабди.

ТОМОДХОГДОҺОН БАЙРА АШАГТАЙ

П. И. ЗУБАКИН,
Кабанскын аймагай Ойморой совхозой директор

— Үнгэрэгшэ жэлэй зун малай эгээл тарғалха, хүшэлхэ үеэр ехэнхи бэлшээримнай уһанай үертэ абтажа, һүрэг үхэрнүүдээ ой, тужа зөөжэ, адуулха баатай болсгдоо һэн. Һоно батаганаа элбэгтэй ой соохи шэмэгүй ногоондо үнеэднай һүеэ эрид татажа, һаалинай досшолжо захалаа бэлэй. Хэды иимэ бэрхэшээлэн тохёолдобошье, совхозоймнай малшад бүхы хүсэ шадалаа элсүүлэн оролдожо, һү һааха, мяха абаха жэлэйнгээ түсэб саг соонь дүүргэжэ шадаа. Тиихэдэ зарим түрүү һаалишаднай энэ хугасаа соо үнеэн бүриһөө 1400 гаран килограмм һү абажа, урдандаа туйлагдадаггүй хоёр мянганай дабаа дабаһан байна. Гадна тугалшаднайшье 100 үнеэн бүриһөө 99 тугал үхэл гарзагүйгөөр түлжүүлжэ, ниитынгээ малай тоо толгой олошоруулгада ехэ хубитаяа оруулһан юм.

Хэр угһаа хойшо ажахымнай гахай үсхэбэрилжэ заншанхай гээшэ. Совхозоймнай энэ һалбарине улам үдхэжэ байдаг гахайшад гүрэндэ гахайн мяха тушааха даабаряа амжалтатайгаар бэелүүлһэн юм. Үнгэрэгшэ жэлдэ гахайн фермэдэ хүдэлдэг гахайшад бүхыдөө 13120 поршоонхо тэнжээжэ, сүүдхын дунда зэргээр шэгнүүрыень 300—450 граммаар нэмээгээ. Саашадаа гахай үсхэбэрилгээ улам хүгжөөжэ, промышленна үндэһэ һуурида гаргахын тула ажахыдамнай нэн түрүүлэн томодхогдоһон оньһожоруулагдамал байранууд хэрэгтэй.

7 жэлэй саада тээ 200 эхэ гахайн байха томодхогдоһон байра баригдажа эхилһэн аад, мүнөөшье хүрэтэр хүсэд дүүрээдүй байһаар. Иигэжэ тэжээл буйлуулха цехэйнь, мүн аргал шабааһыень арилгаха, тэжээлыень дамжуулан үгэхэ оньһожоруулгын тодхогдоогүй дээрэһээ гахайшаднай энэ ажалаа бар хүсөөрөө бүтээжэ, ехэнхи сагаа һалгана.

Тэрэшэлэн байгша ондо һаамхай үнеэдэй шахан тарғалуулгын гүүртэнүүдтэ 400—600 малай багтаамжатай комплексно аргаар оньһожоруулагдамал байра барихаар түсэблэнхэйбди. Зүгөөр энэ барилгаяа хажуу талаһаа барилгын организацинуудай хамһабаригүйгөөр бэелүүлхэмнай бидэндэ нилээд хүшэр болонхой. Иимэ байра барибал, дүтэ тойронь һайжаруулагдаһан бэлшээри бии болгожо, һү һаалияа, мяха абалгаяа улам дээшэлүүлхэ дүүрэн аргатай болохо һэмди.

АМЖАЛТАЯА АРЬБАДХАХЫН ТҮЛӨӨ

Б. БАЗАРОВ,
Хяагтын аймгүйсэдкомой түрүүлэгшэ

Аймагай ажахынууд, малшад 1971 онии ажалай амжалтануудаар үдэшэһэн байна. Хүдөө ажахын продуктнуудые үйлэдбэрилхэ, гүрэндэ худалдаха түсэбөө бүрин дүүргээ. Тарилгын гектар бүриһөө 13,6 центнер ороoһо таряа, сабшалангай га бүриһөө 17 центнер үбһэн хуряагдажа абтаа. Тиигэжэ ниитын адууһа мал һайнаар үбэлжүүлхэ арга олгогдоо.

Үнгэрэгшэ жэлдэ аймагай ажахынуудай үнеэн бүриһөө урда жэлэйхидэ ородоо 113 килограммаар ехэ һүн һаагдаа. Тиин Алтайн совхоз, «Дружба» колхоз үнеэн бүриһөө 380—259 килограмм, «Родина» колхоз 248 килограмм һү ехээр һаажа шадаа.

Малай тоо толгой олошоруулха даабари үлүүлэн дүүргэгдээ. Колхоз, совхозуудай зуун үнеэн бүриһөө 95 тугал томо болгогдоо. Урда жэлэйхиһээ 11500 хурьга, 500 поршоонхо олон түлжүүлэгдээ. Зуун хонин бүриһөө 100-һаа дээшэ хурьга томо болгоһон хонишодой бригаданууд олошоржо, ха мүнөө 12 болоо.

Түрүү хонишодой, һаалишадай, үхэршэдэй, гахайшадай туйлаһан дүнгүүд бүри дээгүүр байха юм.

Һүүлэй жэлнүүдтэ гүрэндэ тушаагдаха үхэрнүүдээ үбэлдөө шахан тарғалуулжа, бэлэдхэлэй пунктда томо, тарган мал тушаагдана. Үнгэрһэн жэлдэ «Дружба» колхозойхид үхэр бүхэнөө дунда зэргээр 350 килограммтайгаар, Ехэ-Нугын совхоз—329, Пограничная совхоз — 334 килограмм шэгнүүртэйгээр тушааһан байна. Имагтал ехэ шэгнүүртэй, тарган мал тушааһанай ашаар ажахынуудай 140 мянга гаран түхэриг нэмэжэ абаһан байха юм.

Аймагнай нёдондо гүрэндөө 102 мянган центнер һү худалдажа, түсэбөө 114 процент дүүргэһэн байна. Бэлэдхэлэй пунктда 46 мянган центнер мяха оруулжа, жэлэй түсэб 115 процентдэ хүргэгдөө һэн. Мүн нооһо гүрэндэ тушааха түсэб 110 процент, үндэгэ 145 процент дүүргэгдээ.

Теэд 1972 ондо бэелүүлхэ зорилгонуудай бүришье ехэ. Тиимэһээ шэнэ жэлэй түрүүшын үдэрһөө эршэмтэйгээр ажаллажа, түсэб, социалис уялгануудаа бэелүүлхын түлөө малшаднай үсэд шангаар хүдэлнэ. Үбэлэй һаранuудта ажахынуднай 1800 үхэр, 1200 гахай шахан тарғалуулжа, олонхиинь гүрэндөө тушаагаа. Гүрэндэ худалдагдаһан үхэрнүүд дунда зэргээр 405 килограмм татаһан байна. Декабрь һарада Хүдэрнин совхозой үхэршэд шахамалнуудай шэгнүүр сүүдхэдэ 1000 граммһаа дээшэ нэмээһэн юм.

Тиигэбэшье мал ажалдамнай дутагдалнууд олон, бии байгаа арга боломжонууд хүсэд хэрэглэгдэнэгүй. Малай продукциин өөрынь үнэ сэн ехэ байһаар. Эдэ дутагдалнуудаа усадхахын түлөө мүнөө тэмсэжэ байнабди.

ГАЗАРАА ҺАЙЖАРУУЛХА

В. Ц. ЦЫРЕНОВ,
Хоринн аймагай Үдын совхозой директор

Һүүлэй үедэ манай совхозой …шад һү һааха, гүрэндэ ту… даабаряа болзорһоонь урид… сум дүүргэдэг болонхой. …аднай һү абаха түсэбөө 155 …нт бэелүүлжэ, үнеэн бүриһөө …лгаяа урзанда жэлэйхиһээ …илограммаар дээшэлүүлһэн … Энэ илалта гол түлэб тех…ожүүлэгшэдэй һайнаар …ажа, малшадаймнай үнеэн …һөө тугал абажа түлжүүлһэн…уйлагдаа.

…дна мяха тушаахаар хараа…һан даабаряа үхэршэднай саг … бэелүүлһэн байна.

…гөөр бидэ энэ туйлаһанаараа …гаа амарангүй, гаргаша ба… продукци ехээр абажа, …нь үнэ сэнгые эрид хямда…ха хэрэгтэ гол анхаралаа хан…ха байнабди. Юуб гэхэдэ, … жэлнүүдэй ган гасуурһаа …калан, ороoһо таряанай, үбһэ…ной ургаса багаар абтажа, …мнай адууһа мал тэжээлээр …хангагданагүй. Хэрбээ ойрын …үүдтэ даалгагдаһан га…нгаа үрэжэлыень һайжаруул…тэгжүүлжэ, эзэн ёһоор эл…лдэг болоо һаа, мал ажалда …шье ехэ амжалта туйлагдаха …

…най совхоз 10 мянган гектар …тантай юм. Үнгэрэгшэ жэл …арһаа бидэ га тарай 5,5—6 …нер ороoһо хуряажа абаһан …бди. Тиигэжэ малнай жэл бүхэндэ талха таряанай зүйлөөр хүсэд хангагданагүй. Энэ шахардуу байдалһаа гаралсаха, үбэлжэлгээ һайнаар үнгэргэхын тула малай тэжээл болохо аяар 18—20 мянган центнер таряа худалдажа абаха баатай бологдодог.

Хэнэйшье мэдэхээр, газарай үрэжэл һайжаруулха, зүбөөр ашаглаха талаар 1968 ондо Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Совет шиидхэбэри гаргаһан юм. Зүгөөр энэ тогтоол миил саарһан дээрээ бэелүүлэгдэнгүй үлэшоо. Хэрбээ таряанайнгаа газарай хубаарилгые эрид хубилгаха хэрэгтэ Хүдөө ажахын министерствын мэргэжэлтэдэй саг зуурын туһаламжа үзүүлээ һаань, мүн газараа һайнаар үтэгжүүлбэл, ороoһо таряанай ургаса дээшэлжэ, ниитымнай мал энэ зүйлөөр хүсэд хангагдаха һэн.

Хоёрдохи, шиидхэгдэхээр болоһон асуудал гэхэдэ, мүнөөнэй эрилтэдэ хүрэмөөр малай, гол түлэб үнеэдэй байра шэнээр барилга болоно. Юуб гэхэдэ, ажахыдамнай һүүлэй 10—15 жэлэй туршада малай байра шэнээр баригданагүй. Тиимэһээ хуушан байранууднай муудажа, һаалишадай бар хүсөөр хэдэг зарим ажалые оньһожоруулхада уйтан, таарамжагүй байдаг. Хойшодоошье малайнгаа гүүртэнүүдые оньһожоруулжа томодхонгүй, ехэ һү, мяха абахын аргагүй болонхой.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Хэжэнгын аймагай «Первомайский» совхозой һаалишан Евдокия Яковлева, Ахын аймагай Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой үхэршэн Халзан Жнгжитов.

С. БАЛДУЕВАЙ фото.

МАЛ АЖАЛДА—ЭЛЕКТРЫН ХҮСЭ

А. И. КОЗЕЛЬ,
Улаан-Үдын нүүдэл оньһожоруулагдамал 56-дахи колонныи начальник

Һүүлэй жэлнүүдтэ республикын колхоз, совхозуудые электрын элшэ хүсөөр хангаха талаар ехэ хүдэлмэри хэгдэһэн байна. 16 мянга гаран километр утатай электрын лини татагдаа, 2 мянган трансформатор, подстанцинууд тодхогдоо. Мүнөө үедэ хүдөө ажахыда үгтэдэг электрын элшэ хүсэн 13 мянган тракторай хүсэтэй адли байна.

Хүдөө ажахыда электрын элшэ хүсэн хямда сэнтэйгээр үгтэнэ. Тиимэһээ тэндэ электрын хүсөөр уһа халааха, гэр байра дулаасуулха, малай фермэнүүдые үргэлжэдэнь оньһожоруулха саг ерээ.

Газар таряалангай хүдэлмэридэ, хониной нооһо хайшалалгада электрын мотоор олоор хэрэглэгдэдэг болобошье, мал ажалда, малшадай гэрэй хэрэгсэлдэ тэрэ бага абтана. Ушар иимэһээ үнэ сэн ехэтэй электрын түхеэрэлгэнүүд ашаг үрэ багатайгаар хэрэглэгдэнэ бшуу.

Мүнөө үедэ хүдөө ажахын 400 гаран хүдэлмэридэ электрын хүсэ хэрэглэжэ болохо гэжэ тодорхойлогдонхой. Малай шэгнүүр нэмээхын, һү шэмыень дээшэлүүлхын, нялха мал һайнаар түлжүүлхын тула малай байра соо һаруул, дулаан байлгаха арга бии. Саашадаа зарим хүдэлмэридөө автомат арга хэрэглэжэ, малшад малай байра соо оронгүйгөөр бүхы хүдэлмэриеэ хэдэг болохо жэшээтэй.

Эдэ жэлнүүдтэ малай томо комплекснууд бүтээгдэхэнь. Тиимэһээ бидэнэр колхоз, совхозуудай эрилтые анхаралдаа абажа, электрын элшэ хүсэ дамжуулга үргэдхэхэ хэмжээ абаха болонобди.

Шэнэ 5 жэлдэ республикын колхоз, совхозуудые электрын элшэ хүсөөр хангаха 6 мянган километр утатай магистральна лини татагдаха, 1850 подстанци тодхогдохо хараатай.

Һүүлэй мэдээгээр республикымнай малай 400 фермэ электрын хүсөөр хангагдаагүй байһаар. Эдэ фермэнүүд шэнэ 5 жэлдэ электрын хүсэ абаха юм.

Республикын хүдөө ажахые электрижүүлгэдэ гүрэмнай 45 миллион түхэриг һомолоод байна. Теэд электрын хүсөөр хангалгын проект зохёолго удааржа, маанадта ехэ һаад хүргэдэг гээшэ.

Мүн хүдөөдэ электрын элшэ хүсэ зүбөөр, һаадгүйгөөр хэрэглэхын тула тэндэ ажалладаг хүнүүдые һургаха, электрын түхеэрэлгэнүүдтэй танилсуулха саг ерээ. Колхоз, совхоз бүхэн хүсэд хүрэхөөр электригүүдтэй байха зэргэтэй.

МЯХАЛИГ МАЛ ОЛЗОТОЙ

П. РАБДАНОВ,
Яруунын аймагай «Комсомольский» совхозой үхэршэн

Иимэ үргэн суглаан дээрэ түрүүшынхеэ хабаадажа байнаб. Манай Тэлимбэ республикынгаа зүүн захa барижа һууна. Һүүлэй жэлнүүдтэ нютагнай танигдахаар бэшэ болотороо хубилаа. Мүнөө ямар нэгэ хото городой түхэлтэй болонхой.

Нютагтамнай совхоз эмхидхэгдэһээр 10 гаран жэл үнгэрбэ. Энэ үедэ малшадай ажаһуудал эрид хубилаа. Совхозой экономико бэхижээ.

Һүүлэй жэлнүүдтэ казахай сагаан толгойто гэдэг мяхалиг үүлтэрэй мал нютагтамнай асарагдажа, түргэн үсхэгдэжэ байна. Энэ үүлтэрэй малай мяхан һайн шанартай, өөхэлиг. Гүрэмнай иимэ малые үнэтэй сэнтэйгээр абана.

Би хэдэн жэлдэ үхэршэнөөр ажаллажа ябанаб. Мяхалиг үүлтэрэй буруу, хашарагууд бэлшээн, шахан тарғалуулагдажа, тус бүридөө 360 килограммтайгаар тушаагдаа.

Совхознай мяхалиг үүлтэрэй үхэрнүүдые үдхэхэ гуламта болжо байна. Иимэ үүлтэрэй тугал, буруунуудые аймагайнгаа бусад ажахынуудта худалдаха аргатай боложо байнабди. Совхозой хүдэлмэрилшэд мяхалиг үүлтэрэй малаа олошоруулха гэжэ үсэд шангаар ажаллажа байнхай.

Арад зоной ажабайдал һайжаруулха гэһэн һайн һайхан зорилго табиһан КПСС-эй XXIV съездын шиидхэбэринүүдые бидэ малшад баяртайгаар угтажа, тэрээниие бэелүүлхэ, өөһэдынгөө абаһан уялгануудые дүүргэхэбди.

МАЛШАДАЙ МҮРЫСӨӨН ҮРГЭДЭГ ЛЭ

Д. ДАНЗАНОВА,
Сэлэнгын совхозой һаалишан, КПСС-эй XXIV съездын делегат

Үнгэрһэн жэл манай Эхэ ороной түүхэдэ гайхамшагта жэл байгаа. КПСС-эй XXIV съезд үнгэрһэн табан жэлэй түсэбэй дүүргэлтэ согсолжо, шэнэ табан жэлдэ бэелүүлхэ зорилгонуудые тодорхойлһон байна. Энэ талаар СССР-эй Верховно Соведэй III сессидэ ехэ хөөрэлдөөн болоо.

Манай фермэдэ 40 хүн, тэрэ тоодо 14 һаалишад ажалладаг. Һаалишан бүхэндэ 18—20 үнеэд даалгагданхай. 1971 ондо бүхы фермээрээ үнеэн бүриһөө 2150 килограмм һү һааха түсэбтэй, 2350 килограмм һү һааха социалис уялгатай байгаабди. Һааһамнай—2355 килограмм. Тиигэжэ бидэнэр абаһан уялгаяа дүүргээбди.

Һамда 19 үнеэн даалгагданхай. Үнеэн бүриһөө 2150 килограмм һү һааха түсэбтэй байбал, тэрэнээ 5 ‑ 7 килограммда хүргөөб.

Фермэдэмнай ажалша бэрхэ һаалишад Буянтуева, Раднажапова, Данзанова болон бусад хүдэлнэ. 1972 ондо фермымнай хүдэлмэрилэгшэд үнеэн бүриһөө 2450 килограмм һү һааха зорилго урдаа табинхай. Тиигэжэ үнгэрһэн жэлэйхиһээ 100 килограмм һү үнеэн бүриһөө ехэ һааха болонобди.

Фермын зуун үнеэн бүриһөө 87 тугал түлжүүлэгдээ. Тугалшад Лубсанова, Буянтуева гэгшэд оролдосстой һайнаар ажаллана.

Һү һаали дээшэлүүлхэ арга боломжонууд хүсэдөөр хэрэглэгдээ гэхын аргагүй. Илангаяа зундаа ехэ һүеэ алданабди. Зунаймнай бэлшээри муу. Намартаашье бэлшээреэр ядарнабди.

Совхозой адууһа малай тоо жэл бүри олошорно. Теэд эдлэдэг газарнай тэрэл зандаа үлэнэ. Газар һайжаруулха хүдэлмэри үшөөл бага хэгдэнэ. Фермэдэмнай һайжаруулагдаһан бэлшээри байхагүй. Бидэнэр үнеэдээ түхэреэн жэлдэ 3 дахин һаадагбди. Зундаа үдын һаалгые бэлшээри дээрэ үнгэргэнэбди.

Фермын коллектив эбтэй эетэйгээр ажаллана. Коллективтэмнай 10 коммунист хүдэлдэг. Энээнэй ашаар бэрхэшээлнүүдые дабан гаранабди.

Фермымнай ажал ехэтэй хүдэлмэри биража оньһожоруулагданагүй. Шэнэ табан жэлдэ үргэлжэдөө оньһожоруулагдаһан комплекс түхеэрэгдэхэ бээз гэжэ найдагдана.

Малай тэжээлэй өөрынь үнэ сэн ехэ байһан зандаа. Илангаяа республикаһаа гадуур бэлэдхэгдэһэн үбһэнэй үнэ сэн ехэ. Энээнэй орондо эдлүүриингээ газар һайжаруулжа, шанаржуулжа шадабал, ашаг үрэнь ехэ байха һэн гэжэ һанагдана.

Һү һааха 5 жэлэйнгээ түсэб 3,5 жэлдэ бэелүүлхэ социалис уялга абаһан байнаб. Энэ уялгаяа бэелүүлхын түлөө бүхы хүсөөрөө оролдожо байнаб.

…ЖЭЭЛ ЕХЭЭР БЭЛЭДХЭХЭ—ТҮРҮҮШЫН ЭРИЛТЭ

Н. Б. МИХЕЕВ,
КПСС-эй Захааминай райкомой нэгэдэхи секретарь

…энэ табан жэлэй түрүүшын …э аймагай ажахынууд гүрэндэ … һү худалдаха, тушааха тү… болзорһоонь урид дүүргэжэ … Мүн бүхы түрэлэй малай …лгой олошоруулха даабари …үлэгдэһэн байна. Гүрэндэ …дагдаһан үхэр бүхэнэй шэг…урда жэлэйхиһээ 29 кило…маар дээшэлүүлэгдэжэ, нё… 312 килограммда хүргэгдөө. …э 1967 ондо тушаагдаһан … шэгнүүртэй сасуулбал, үхэр … 100 килограмм ехээр та…Гансахан энээнэй ашаар 6500 …нер мяхан нэмэжэ тушааг…

…рэгшэ жэлдэ ороoһо таряа…гектар бүриһөө 13 центнерһээ … таряан ургуулагдажа абта… түрүүшынхеэ 30 мянган цент…наж дарагдаа. Бүхыдөө урда …хиһээ 29 мянган центнер …лэй единицын хэмжээнэй …эл ехээр бэлэдхэгдэһэн бай…Ехэ зуура, нёдондо таряа та…ын хубаарилга нилээд хубил…һан байгаа. Обёос, ешмээн … таригдадаг боложо, горох … хоёрой холисо тарилга үр…гдөө һэн. Гансахан обёо… тарилгые 500 гаран гектараар үргэдхэһэнэй ашаар 6260 центнер ехэ обёос хуряагдажа абтаһан. Байгша ондо обёосой тарилга үшөө 1500 гектараар үргэдхэгдэхэ юм. Нэгэн доро олон жэлэй ногоо тарилга жэл бүри ехэдхэгдэжэ байнхай. Куузику жэлһээ жэлдэ ехээр суглуулагдадаг боложо байна.

Тиигэбэшье ниитын адууһа мал үбэлжэлгэдөө тэжээлээр үшөө хүсэд һайнаар хангагданагүй. Энэ талаар хэмжээнүүд абтажал байна.

Аймаг дотор мал бэлшээн, шахан тарғалуулха шадабаритай бэрхэ малшад олон. Нёдондо 11 үхэршэд үхэрэйнгөө толгой бүхэнэй шэгнүүр сүүдхэдэ 1000, тэрэнһээ дээшэ граммаар дээшэлүүлһэн байха юм. Тиимэ бэрхэ малшадай тоодо Б. Цыбикжапов оролсоно. Далахайн совхозой үхэршэн нүхэр Цыденов мяханай фермын үнеэдэй тус бүриһөө тугал абажа түлжүүлдэг баян дүршэлтэй болонхой.

1969 онһоо хойшо гүрэндэ худалдагдаха үхэрнүүдые намартаа, үбэлдөө шахан тарғалуулдаг болоһон байнабди. Үнгэрһэн намартаа 2229 үхэр шахагдажа захалаа һэн. Эндэ КПСС-эй XXII съездын нэрэмжэтэ колхоз аймаг, республика дотороо үүсхэл гаргажа, шахамалнуудай шэгнүүр ехээр нэмээхэ социалис уялга абаһан байна. Эдэнэрэй жэшээгээр ажаллажа, аймагай ажахынууд шахамалнуудай шэгнүүр сүүдхэдэ дунда зэргээр 713 граммаар нэмээһэн байна. Январиин 22-ой байдалаар аймаг дотор 1779 үхэр гүрэндэ тушаагдаа. Эдэ малай толгой бүриин шэгнүүр 322 килограммда хүрэжэ, 98 процентнь тарган сэгнэлтэтэйгээр абтаа. Тиигэжэ аймагнай гүрэндэ мяха худалдаха 1-дэхи кварталай түсэб үлүүлэн дүүргэһэн байха юм.

Үүсхэл гаргаһан XXII партсъездын нэрэмжэтэ колхозой малшад октябриин 28-һаа хойшо 364 үхэр шахан тарғалуулжа, тус бүхэнииень сүүдхэдэ 1072 граммаар нэмээжэ шадаа. Колхозой 2-дохи отделениин үхэршэн Николай Гуржапов 120 үхэр шахан тарғалуулха зуураа, шэгнүүрыень сүүдхэдэ 1120 граммаар нэмээгээ. Малынь бүхыдөө тарган сэгнэлтэтэйгээр абтаа. Иигэжэ эдэнэр хэлэһэн үгэдөө хүрөө.

Тиигэбэшье мал ажалдамнай дутагдалнууд, хэрэглэгдээгүй арга боломжонууд бии. Малай үхэл гарзада орохо, һубайрха баримтанууд үзэгдэһөөр. Малай үүлтэр һайжаруулха хүдэлмэри хангалтатай гэхын аргагүй. Илангаяа һайн шанартай бухын үрэ хэрэглэхын тула, тэрэниие аяар Петропавловкаһаа асарха баатай болонобди. Энэ ушарта үрэ асаралга таһалдадаг. Ушар иимэһээ Закаменскда искусственна үрэжүүлгын гүрэнэй станци эмхидхэхэ асуудал шиидхэгдэхээр болоо.

Шэнэ табан жэлдэ аймагай малшадай урда ехэшье, харюусалгатайшье зорилгонууд табигданхай. Илангаяа мяха, һү абалга эрид дээшэлүүлэгдэхэ ушартай. Тиимэһээ ниитын мал тэжээлээр хүсэд хангаха хэрэгтэ гол анхаралаа хандуулнабди. Шэнэ табан жэлэй туршада 1600 гектар һайжаруулагдаһан бэлшээри эмхидхэгдэхэ, 12 мянган гектар сабшалан үндэһөөрөө һайжаруулагдаха юм. Энэ хүдэлмэри лугомелиоративна отрядуудай хүсөөр хэгдэхэ. Теэд энэ отрядууднай хүсэ багатай.

Һайжаруулагдаһан бэлшээри уһалхын тула уһа бүлэжэ гаргаха хэрэгтэй. Ногоонной гурил гаргаха машина маанадта байхагүй. Мүн тэжээл буйлуулха түхеэрэлгэнүүд дуталдана. Тэрэшэлэн аймагай ажахынуудай үйлэдбэриин хэрэгсэлнүүдые хангахаар автомашинанууд хэрэгтэй. Трактор, автомашинануудые заһабарилха мастерской Закаменскда эмхидхэхэ саг ерээ.

АЖАЛ ҺУРАЛСАЛ ХОЁРЫЕ ТААРУУЛАН

Аймагай түбэй предприяти. эмхи зургаануудай дүшэ гаран янзын мэргэжэлтэд үдэшын һургуулида һуралсана. Һурагшадай ехэнхинь наһаараа хори хүрөөгүй залуушуул. Гэхэтэй хамта, ахалагша классуудта залуушуулай тоо бүришье олон. Эдэнэр найман жэлэй һургуули дүүргээд, үйлэдбэридэ хүдэлхэеэ гараһан басагад, хүбүүд, Комсомолой ЦК-гай уряануудые бэелүүлхэеэ ухаан мэдэсэлээ дээшэлүүлхын замда комсомолшууд эдэбхитэйгээр гараа.

Ажал һуралсал хоёрые адлихан амжалтатай ябуулжа байгшадай дундаһаа С. Собенников, А. Сауткин, А. Фазульзянов, Н. Степанов, М. Носков, М. Калинина, О. Ященко, Н. Никитина болон бусадые нэрлэмээр.

ҺОНИРХОЛТОЙ УУЛЗАЛГА

Колхоз, совхозуудай хүтэлбэрилхы хүдэлмэрилэгшэдые бэлдэдэг техникумдэ һурагшад сүлөөтэй сагаа ашатай туһатайгаар үнгэргэхые оролдодог. Тиин элдэб мэргэжэлтэй, ажабайдалай баян намтартай хүнүүдтэй уулзалга, хөөрэлдөө үнгэргэдэг.

Шэнэ жэлдэ хараалагдаһан түсэбэй ёһоор һая болоһон уулзалгада гушаад оной комсомолка Елизавета Андреевна Константинова уригдаһан байба.

Буряадай комсомолой гушаад оной түүхэдэ мартагдашагүй нэгэ ушар бии. Буряад оронойминай табан басагад-комсомолшууд түүхэдэ үзэгдөөгүй аяншалга санаар хээ һэм шуу.

6 мянган километр санаар гаталжа гараһан басагад замдаа ниитэ-политическэ хүдэлмэри зоной дунда ябуулһан. Красноярска хизаарай хүдэлмэрилэгшэд, Барабинска талын ажалшад, Свердловскын ажалшад Буряадай эрэлхэг зоригтой басагадтай уулзаһанаа мүнөөшье хүрэтэр мартадаггүй.

Москва санаар ошохын тула ямар ехэ хүсэн, эрэлхэг зоригой хэрэгтэй байһыень Е. А. Константиновагай хөөрөөнһөө шагнагшад ойлгожо абаа. Гушаад оной хаһгы зам хүндэшье, хүшэршье байгаа. Гэбэшье эрэлхэг зоригтой басагад зориһондоо хүрэжэ шадаа һэн.

Е. А. Константинова басагадай комсорг ябаһан. Ёһотой комсомолшууд ямар шанар шэнжэтэй байха ёһотойб гэжэ залуушуулда тэрэ хөөрэжэ үгөө. Фото-зурагууд дээрэ золтой табан басагад, тэдэнэй үбсүүндэ М. И. Калининай зүүлтэһэн «Хүндэлэлэй Тэмдэг» орден яларна. Гушаад оной комсомолшуудай жэшээ далаад оной комсомолшуудаар дэмжэгдэжэ байһаниинь һайшаалтай.

М. МЕДОВАЯ.

СПОРТ — Спорт — СПОРТ

ЕХЭ НААДАНАЙ УРДА ТЭЭ

Һаяхан үнгэргэгдэһэн комсомолой Буряадай областной комитедэй пленумдэ республикымнай суута спортсменүүд, олимпиин нааданда ошолсохо СССР-эй суглуулагдамал командын кандидадууд хабаадалсаа. Тэдэнэрэй дунда уласхоорондын классай спортын мастер, СССР-эй 1971 оной чемпион Валерий Стрельников, спортын мастер, РСФСР-эй арадуудай 5-дахи спартакиадын чемпион Павел Федотов, спортын мастер, хүдөө ажахын институдай багша Владимир Цыренов гэгшэд байгаа.

1952 ондо Хельсинкидэ үнгэрһэн олимпиин наадануудта хабаадаһан, спортын хүндэтэ мастер П. Н. Николаев, РСФСР-эй габьяата тренер А. А. Атарханов гэгшэд спортсменүүдэй уулзалгада хабаадалсаа. Сугларагшад 1971 ондо үнгэргэгдэһэн мүрысөөнүүдэй дүн согсолон, һанамжа дурадхалнуудаа андалдаа.

Б. ЛХАСАРАНОВ.

АЙЛШАДАА ХҮЛЕЭНЭ

Байгалай леспромхозой Турка һууринда комсомол-залуушуулай хүсөөр хоккейн талмай түхеэрэгдээ.

Спортдо дуратайшуул тэндэ олоороо сугларжа, конькигаар паадана, хоккейгээр уулзалгануудые үнгэргэнэ, бэе махабадаа хатуужуулна.

— Ёһоорхон талмай саг соогоо түхеэрэгдэжэ, гоё болобо даа,— гэжэ сугларагшад хөөрэлдэнэ.

Нүхэд ёһоной уулзалга хоккейгээр үнгэргэхын тула Туркын спортсменүүд бусад һууринуудай хоккеистнүүдые айлшаар ерэхыень урина.

Прибайкалиин аймаг. Ю. ИВАНОВА.

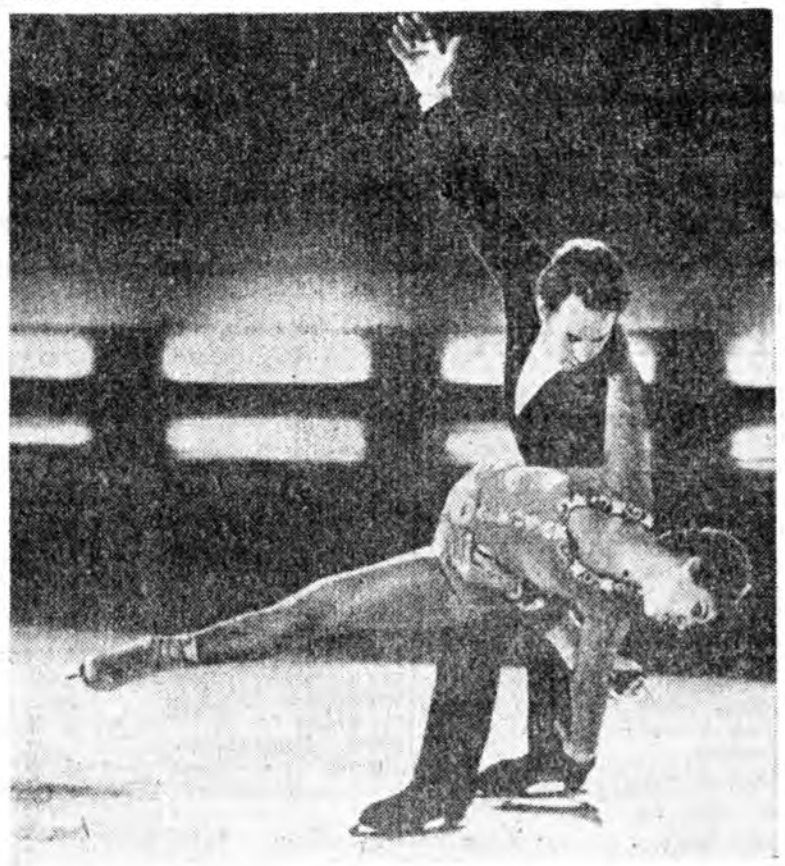
КРАСНОЯРСК ОШОХО БОЛОО

«Буревестник» бүлгэмэй спортсменүүдэй дунда столой теннисээр мүрысөөн үнгэрбэ. Зүүн Сибиринн технологическа институдай суглуулагдамал түрүүшын командатай тэнсэхэ команда байбагүй. Тиигэжэ тэдэнэр бүхы уулзалгануудаа бэлэхэнээр шүүһэн байна.

Хүбиин мүрысөөндэ багшанарай институдай студентка, 1-дэхи разрядай спортсменка Ирина Филиппова түрүүлээ. Эрэшүүл сооһоо мастерта кандидат Олег Запорожский нэгэшье хүндэ шүүгдэнгүйгөөр, илажа гараа.

Буряадай студентнүүдэй суглуулагдамал команда январь һарын һүүл багаар Красноярскда үнгэргэгдэхэ түгэсхэлэй мүрысөөндэ хабаадалсаха болоһой.

Б. БАЛЬЧИНОВ.

САППОРО ХОТЫН ЕЛҮҮР ДЭЭРЭ

Конькигаар һолжорходоо упражнени бүхэнөө гоё һайханаар гүйсэдхэжэ, дэлхэйн чемпион болоһон Братиславын спортсмен Ондрей Непела журналистнуудтай хөөрэлдэхэдөө ингэжэ хэлэһэн байна: «Үбэлэй олимпиин нааданда бэеэ бэлдэхын тула үглөөнэй табан часта бодохо ушар гарана». Энэньшье ойлгосотой ха юм. Дэлхэйн чемпионой нэрэ зэргэдэ хүртэһэн спортсмен Саппородо үнгэргэгдэхэ олимпиин үбэлэй нааданда дахинаа шалгарха зорилго урдаа табина бшуу. Мүн бусадшье ороной фигуристнууд ехэ мүрысөөндэ бэлдэхэжэ эхилһээр үнинэй. Тэдэнэй зариманиинь үдэртөө хоёр удаа һорилго хэжэ байгаад, элдэб эсын орёо хүндэ упражнени, хатар наада елүүр дээрэ гүйсэдхэнэ ха юм. Зүгөөр мүрысөөндэ хабаадалсаһан фигуристнууд хэдэхэн минутын туршада орёо хүндэ упражнени гүйсэдхэхэдөө, шэгнүүрээ хоёр килограмм шахуугаар гээдэг байна. Тиимһээ тиитэрээ он жэлнүүдэй үнгэрхэ тума тэдэнэй гүйсэдхэдэг упражнени, хатар наадануудай бүришье һаа орёо, хүндэ боложо байһаниинь мэдээжэ. Тиигээгүй һаа, илалта түйлахань бэрхэтэй бшуу.

Фигурна һолжоролгоор түрүүшынхиэ үнгэргэгдэһэн олимпиин нааданда ород арадай түлөөлэгшэ Коломенкин гэгшэ шалгаржа, түрүүшын чемпионой нэрэ зэргэдэ хүртэһэн намтартай. Тэрэ революциин урда тээ үнгэргэгдэһэн мүрысөөндэ гансаараа хабаадалсахалаа. Ехэ ороноо суурхуулһан байгаа.

Харин мүнөө... Манай орондо фигуристнуудай тоо жэл бүри олошоржо, тэрээндэ бэлиг шадабаритай залуушуул хабаададаг болоо ха юм. Энээндэ Ленинградай спортсменүүд Людмила Белоусова Олег Протопопов хоёр эхи заха табяа гэхэдэ алдуу болохогүй ха. Эдэ хоёрнай 1964, 1968 онуудта үнгэргэгдэһэн олимпиин наадануудта онсо шалгаржа, чемпионуудай үндэр нэрэ солодо хүртөө һааб даа.

Мүнөө дэлхэйн, олимпиин хоёр нааданудай чемпионууд Белоусова Протопопов хоёрой гүйсэдхэдэг хатар наадан бүри орёо, хүшэр хүндэ болоһон байгаа. 1969 онһоо хойшо Ирина Роднина Алексей Уланов хоёр дурсагдагша хоёрой түйлаһан амжалтые арьбадхажа эхилээ бшуу. Тиин тэдэнэр гурбан жэлэй туршада таһалгаряагүйгөөр дэлхэйн чемпионой нэрэ зэргэдэ хүртэжэ ябана гээшэ.

Хоёр хоёроороо хатар наада гүйсэдхэжэ һураһан Совет ороной фигуристнүүдэй амжалтань ехэ. Манай ороной түлөөлэгшэд — мэнэ һаяхан мүнгэн медальда хүртэһэн Л. Смирнова, А. Сурайкин, залуу москвичнууд И. Черняева, В. Благов гэгшэд аха нүхэдэйнгөө түйлаһан амжалтые арьбадхан, холо ойгуур Эхэ ороноо сурхуулхаар бэеэ зэһэжэ, бэлэдхэжэ ябана.

Тэрэшэлэн нэжээдээрээ мүрысэгшэдэй тоо мүн лэ олошороо, тэдэнэй мэргэжэл шадабари дээшэлээ. Жэшээнь, Сергей Четверухин орёо хүндэ программатай упражненинүүдые хэды һайханаар, нугархай солбоноор гүйсэдхэжэ, Европын мүнгэн, дэлхэйн бронзо медальда хүртөө. Тиихэдэ Гетеборгдо Европын түрүү һуури эзэлхын түлөө үнгэргэгдэһэн мүрысөөндэ Франциин П. Пера гэгшые тэрэ илажа гараа һэн. Иигээд ерэхэдээ, һаяар эхилхэеэ байһан олимпиин нааданда чемпионой нэрэ зэргэ буляалдамаар спортсменүүдэй олошоржо байһыень һайшаамаар. Һаяар даа, һаяар, Саппоро хотын елүүр дээрэ хэнэйнь олимпиин нааданай чемпионой нэрэ зэргэдэ хүртэһыень нюдөөрөө хаража, һонор шэхээрээ дуулажа, урмашаха байһамнай лабтай. Совет оронойнгоо спортсменүүдтэ амжалта хүсэе!

(ТАСС).

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: И. Роднина, А. Уланов гэгшэд харуулагдана.

ТАСС-ай фотохороника.

ОЛИМПИИН НААДА УГТУУЛАН

ОЛИМПИИН үбэлэй XI ... данда хабаадалсаха Совет орон... түрүүшын бүлэг спортсмен... январиин 23-да Японой Саппо... хото хүрэжэ ерэбэ. Совет орон... спортсменүүдые аэродром дээ... Японой ажалшад хани халу... оршон байдалда угтаба.

•••

КОНЬКИ. Конькигаар Европ... түрүү һуури эзэлхын түлөө ... гэргэгдэһэн мүрысөөндэ дэлхэ... чемпион, Голландиин түлөөлэ... Ард Схенк эрхимлэбэ. Тэрэ 50... 5000, 1500 метрэй зайда ... дахадаа эрхимлэһэн, 1000 ме... тэ табадахи хүн финишэ ер... байгаа. Тиигэжэ дүн хамтад... 169, 702 очкотой болоо.

Хэдэн үдэрэй туршада үнг... гэгдэһэн урилдаанда Голланди... Норвегиин конькишад эрхимлэ... түрүүшын зургаан һуури эзэл... Манай ороной түлөөлэгшэ Ва... рий Лаврушкин юһэдэхи һу... эзэлбэшье, СССР-эй шэнэ реко... (174,876 очко) тогтооһон бай...

•••

ХОККЕЙ. СССР-эй суглуул... дамал командын гэшүүд оли... пиин нааданай урда тээ Финля... ди, Швециин хоккеистнүүд... хэдэн уулзалга үнгэргэбэ. Ман... спортсменүүд Финляндиин су... луулагдамал командые 8:1, 7... Швециин спортсменүүдые 7:4 ... һэн тоотойгоор шүүһэн байна.

•••

БИАТЛОН. Манай ороной би... лонистнууд Саппоро ошохы... урда тээ Урда Сахалинда СС... эй кубогта хүртэхын түлөө ... рондоо мүрысэбэ. Эндэ Ново... бирскын түлөөлэгшэ, дэлх... хоёр удаа чемпион Алекса... Тихонов эрхимлэбэ. Тэрэ ... километрэй зайе ябуул дун... буудалгатайгаар 1.30.39 секу... соо гаталһан байха юм. Удаа... хи хоёр һуурии Ленингра... Ренат Сафин, Новосибирск... Виктор Маматов гэгшэд эзэлба...

СССР-эй суглуулагдамал ... мандын ахалагша тренер А... сандр Привалов мүрысөөн... һүүлдэ олимпиин үбэлэй нааде... хабаадалсаха спортсменүүдэй ... рые соносхоо. Спортсменүүд ... хонов, Сафин, Бяков (Киев), ... матов, Ушаков (Ижевск), Ген... дий Ковалев (Шэтэ) Эхэ орон... нгоо нэрэ солые Саппородо ... гаалха болобо.

НҮХЭР ЁҺОНОЙ УУЛЗАЛ...

ТЕННИС. Теннисээр СССР-... чемпион Александр Метрев... Австралиин спортсменүүдтэй ... хэр ёһоной хэдэн уулзалга ... гэргэбэ. Манай ороной эр... спортсмен мүрысөөнэй түгэсх... дэ Ким Варвик гэгшые 6:3, 7... гэһэн тоотойгоор шүүһэн бай...

(ТАСС).

ХИЛЫН СААНАҺАА — телефон, телеграф, радио

США-да В. И. ЛЕНИНЭЙ ЗОХЁОЛНУУД ХЭБЛЭГДЭНЭ

НЬЮ-ЙОРК. (ТАСС). Марксизм-ленинизмын классигуудай зохёолнуудые Америкын олониитын улам ехээр һонирходог боложо байһыень хараада абажа, «Интернэшнл Паблишерз» гэжэ Нью-Йоркын түрүү хараа бодолто хэблэл В. И. Ленинэй зохёолнуудай нэгэ томтой шэнэ ном хэблэн гаргахаар бэлдэжэ байнхай.

ТАСС-ай корреспондентдэ хэблэлэй директор Джеймс Алленэй мэдээсэһэнэй ёһоор, 1893—1923 онуудта Ленинэй бэшэһэн зохёолнууд тэрэ суглуулбаридань оруулагдаа. Тэдэнэй тоодо: «Демократическа революцида, социал-демократиин хоёр тактика», «Империализм болбол капитализмын дээдэ шата мүн», «Гүрэн ба революци», «Коммунизмда «зүүнэй тала баридаг» нялхасай үбшэн» болон бусад хэдэн зохёолнууд бии.

Энэ шэнэ ном Нью-Йоркын магазинуудта февраль соо орохо.

ИНДИРА ГАНДИИН МЭДҮҮЛГЭ

ДЕЛИ. (ТАСС). Индиин премьер-министр Индира Ганди Рай Барели хотодо (Уттар Прадеш штат) болоһон митинг дээрэ үгэ хэлэхэдээ, Индитэй хани харилсаатай байхые Пакистан хүсэнэ гэһэн Пакистанай президент З. А. Бхуттын һаяын мэдүүлгэдэ харюу болгон иигэжэ мэдүүлбэ: «Бүхы оронуудтай хани харилсаа тогтоохые Инди ходо хүсэдэг байһан юм, хүсэнэшье. Индитэй һайн харилсаатай байхые Президент Бхуттын үнэхөөрөө, үнэн зүрхэнһөө хүсөө һаа, тэрэниие бидэ һайшаахабди».

Хүршэ хоёр ороной — Индиин ба Пакистанай — «хоорондоо ойртолсохоор, гансашье Индостанай хахад арал дээрэ бэшэ, мүн бүхы Азида амгалан байдал тогтоохын тула хани харилсаагаа хүгжөөжэ захалхаар» тон зохид саг ерээ тэжэ Индира Ганди мэдүүлбэ. Энээнтэй дашарамдуулан, пакистан арадтай эб эетэй, хани барисаатай байха гэжэ Индиин хүсэдэгые премьер-министр дахинаа лаблан элирхэйлээ.

Бодото дээрээ тогтон мүндэлөөд байгша Бангладешэй республикые мэдэрхыень уряалан, Индира Ганди Пакистанай хүтэлбэрилэгшэдтэ хандаба.

Анджела Дэвисые сүлөөлүүлхын түлөө тэмсэхэ

ПРАГА. (ТАСС). Анджела Дэвисые хэһээлгэхэ, мүрдүүлхэгүйн тула оролдолго гаргаха, сүлөөлүүлхэ үргэн кампани ябуулхыень дэлхэйн бүхы демократическа хүсэнүүдые профсоюзуудай Бүхэдэлхэйн федераци уряалба.

Анджела Дэвисые дары сүлөөлүүлхын түлөө тэмсэлдэ ажалшадые олоор элсүүлхыень сөрынгөө бүхы эмхинүүд болон дэлхэйн профсоюзуудые уряална.

Тушаалһаань буулгаха эрилтэ табина

БОНН. (ТАСС). Германиин Коммунис партиин Түрүүлэгшэ К. Бахман ФРГ-гэй канцлер В. Брандтда телеграмма эльгээбэ. Баруун Германиин конституци хамгаалха федеральна зургаанай хүтэлбэрилэгшэ Г. Шрюбберс гэгшые энэ тушаалһаань дары гаргаха эрилтэ тэрэ телеграмма доторнь табигдана. «Шпигель» журналай материалнуудай элишэлһэнэй ёһоор, Г. Шрюбберс гитлеровскэ Германиин штурмовой отрядуудай гэшүүн, нацис прокурор байһан байна.

Шухала шиидхэбэри

ДАККА. (ТАСС). Бангладешэй гадаадын хэрэгүүдэй министр Абдус Азад Самад Бангладешэй Арадай Республикые Советскэ Союзай мэдэрһыень ехэтэ һайшаагаад, Советскэ Союз шухала шиидхэбэри гаргаба гэжэ мэдүүлбэ. «Бангладешэй арад зоной, правительствын үмэнэһөө СССР-эй арад түмэндэ, правительствада баясхалан хүргэнэб», — гэбэ.

ВКТ хабаадаха

ПАРИЖ. (ТАСС). Индохитадтахи дай буруушааха Бүхэдэлхэйн конференцие хорюулха һанаатай Франциин дотоодын хэрэгүүдтэ һэнгэргүйгөөр хамааржа байгаа Америкын правительствын аашые эрид буруушаанабди гэжэ Ажалай бүгэдэ ниитын конфедерациин секретарь Рене Дюамель ТАСС-ай корреспондентдэ хөөрэбэ. Энэ конференцидэ ВКТ эдэбхитэйгээр хабаадаха байха. Ушар юуб гэхэдэ, американ эзэрхэг түримхэйшүүлдэ эсэргүүсэн бодоһон Вьетнамай, Камбоджын ба Лаосой арадуудтай үргэн ехээр һаналаа нэгэлэлгые тон шухала зорилгомнай гэжэ тоолонобди гэбэ.

Патриодуудай дайшалхы амжалтанууд

ХАНОЙ. (ТАСС). Урда Вьетнамһаа абтаһан мэдээсэлнүүдһээ харахада, Арадай зэбсэгтэ хүсэнүүд дайсанда эсэргүү добтолгонуудаа хаа хаанагүй амжалтатайгаар үргэлжэлүүлнэ.

Сокчанг провинцида дайлалдажа байгаа НВСО-гой подразделенинүүд январиин 8-һаа 14 хүрэтэр болоһон шанга байлдаануудай үедэ сайгон армиин 350 гаран солдат ба офицернүүдые алаһан, шархатуулһан, плендэ абаһан байна.

Урда Вьетнамай патриодууд Киентьюнг провинциин 29-дэхи номерой харгын хүүргые тэһэлээ. Камбоджын хилэ шадархи энэ шухала харгыгаар американо-сайгон сэрэгүүдэй дабшалга гурбан хоногой туршада таһалдуулагдаба.

Митхо провинцидахи «номгодхохы» ябуулга дэмжэжэ байһан дайсанай сэрэгэй онгосонуудай караванные НВСО-гой сэрэгшэд добтолоо. Дайсанай гурбан судна уһа руу шэнгээгдэһэн, 30 солдат ба офицер алагдаһан гү, али плендэ абтаһан байна.

НВСО-гой отрядууд Бенче провинцида январь соо хархис армиин 80 шахуу солдадуудые хүлһөөнь буулгаа, бэхилэгдэмэл 7 пунктыень һамна сохёо.

ТОБШО МЭДЭЭСЭЛНҮҮД

ТОКИО. (ТАСС). Гэшүүдэй тооe нилээд нэмээжэ, нүлөөень бүри ехэ болгожо, Компартиин энэ жэлдэ гүйсэхэеэ байгаа 50 жэлэй ойе тэмдэглэхыень уряалан, партиин бүхы гэшүүдтэ, тэрэнэй тала баригшадта, бүхы япон арадта Японой Компартиин ЦК хандаба.

ПАРИЖ. (ТАСС). Франциин президент Жорж Помпиду албанай хэрэгээр аяншалхаяа Нигери ба Чад ошобо. Эдэ гүрэнүүдэй толгойлогшонортой хэлсээнүүдые хэхэ байна.

ЛАГОС. (ТАСС). Нигериин «Санди пост» гэжэ газетэ ЮАР-ай ба Урда Родезиин хархис засагаархидтай маоистнуудай харилсаа холбоотой байһые элишэлбэ. КНР хадаа Мозамбигай Бейра гэжэ портоор, Португалиин Макао гэдэгээр дамжуулан, ЮАР болон Урда Родезитэй худалдаа наймаанай үргэн харилсаа хэнэ, зэбсэгүүдые бүтээхын тула шухала хром ба никель, мүн алта тэндэһээ худалдан абаад, Таиландын, Пакистанай ба Азиин бусад оронуудай аралжаанай дэлгүүр дээрэ тон үнэтэйгөөр дам худалдадаг гэжэ тэрэ газетэ бэшэнэ.

Пекинэйхид хани ёһоор туһалхабди гэжэ Африкын оронуудта үгөөрөө найдуулдаг аад, үнэндөө эдэ оронуудай хорото дайсадайнь — Урда Африкын ба Родезиин хархисуудай хүдэржэлгэдэ туһа хүргэнэ гэжэ «Санди пост» тухайлан тэмдэглэбэ.

ДЖАКАРТА. (ТАСС). Хоёр ороной хоорондо баталагдаһан хэлсээнэй үндэһөөр Индонезиин далайн-сэрэгэй хүсэнүүдтэ Холбоото Штадуудай үгэһэн сэрэгэй зургаан корабль Индонезидэ ерэбэ. Индонезиин ВМС-эй штабай начальнигай орлогшо Абдул Кадирай мэдүүлһэнэй ёһоор, сэрэгэй үшөө дүрбэн корабль февраль соо США-һаа ерэхээр хүлеэгдэнэ.

ЯУНДЕ. (ТАСС). 14 хүнһөө бүридэһэн, Алжирай Сахарадахи Эль Голиа гэжэ оазисһаа январиин 19-дэ гараһан английска экспедици хоёр дирижабляар Сахарын сүл дайдые һэтэ гараха уг зорилготой. Энэ аяншалгын маршрудынь — эндэхи ехэ сүл губиин тэг дунда байдаг Ахаггар гэжэ хада гүбээгээр дамжан, Нигериин республикын баруун-хойто хубидахи Бильмэ гэжэ оазиста хүрэхэ болоно. «Бильмэһээ Сахараар дамжан, дабһа тээгээд, хойто зүг тээшэ жэл бүри дабшадаг 20 мянган тэмээтэй суута караванние (жэнгые) киноленте дээрэ буулгахын тулада Бильмэдэ шадаал һаа түргөөр хүрэхые оролдонобди» гэжэ экспедициин хүтэлбэрилэгшэ Феликс Поль журналистнуудта хөөрөө.

ЛОНДОН. (ТАСС). Мальтада байдаг Англиин сэрэгэй баазануудые үлөөхэ зүбшөөл үгэхыень баадхаха зорилгоор Англи ба НАТО-гой бусад оронууд Мальтын правительствые улам ехээр хашана.

Хорото һанаашалга

НЬЮ-ЙОРК. (ТАСС). Холбоото Штадууд Индиин океанда, Номгон далайн баруун хубида байдаг далайн-сэрэгэй хүсэнүүдэйнгээ ябуулгые улам үргэдхэхэ һанаатай. США-гай долоодохи флодой командалагша, вице-адмирал Уильям Мак «Чикаго дейли ньюс» газетэдэ интервью үгэхэдөө тиигэжэ мэдүүлээ. Тэрээнһээ гадна, союзнигуудайнгаа флодуудтай хамта американ ВМС-эй маневрнуудые ходо хэхэ, тэрэшэлэн Номгон, Индиин океануудай портнуудта американ сэрэгэй корабльнуудай «айлшалалгые» олодхохо түсэбүүд бии гэжэ мэдээсэбэ.

Хорилто хэхэ ёһогүйбди гэбэ

ПАРИЖ. (ТАСС). Индохитадтахи дай буруушааһан Бүхэдэлхэйн конференци Версальда үнгэргэлгэдэ Франци ошожо шадахагүй гэжэ Франциин правительство США-гай правительствада мэдээсэбэ. Франс Пресс агентство лаб найдабаритай мэдээнүүдые үндэһэ болгон, энээн тухай мэдээсэнэ.

Февралиин 11—13-да үнгэргэгдэхөөр хараалагдаһан тэрэ конференцие хорихо эрилтэ США-гай правительствын даалгабаряар Париждахи американ элшэн сайдай табиһаниинь мэдээжэ.

ЭЛҮҮР ЭНХЫН БУЛАН

БЭЕЫНГЭЭ ХҮЛДЭХЭДЭ ЯАЖА ТУҺАЛХА...

Ехэ хүйтэнэй үедэ гү, али жабартайда, мүн дулаашаг байхада, һалхитай, шиигтэй үдэрнүүдтэ хүнэй бэе хүлдэжэ магад. Хүнгэхэн, уйтан ба нойтон хубсаһатай хүнүүд үни удаан газаа хүдэлбэл, хододоо бэеэ хүлдөөжэрхидэг.

Бага үхибүүд, наһатайшуул, үбшэнһөө бэеэ һуларһан ба эсэшэһэншье хүнүүд түргэн даарадаг. Архидаад унаһан хүн ехэ түргэн даарадаг. Юуб гэхэдэ, архида шуһанай һудаһанууд бүдүүнүүд боложо, бэедэхи дулаае түргөөр гээнэ ха юм.

Түрүүн бэеынгээ хүлдэжэ захалхые мэдэхэ гээшэ тон шухала. Хүлдэһэн газарынь шэм гээд, нэгэ багаханаар үбдэжэ захалдаг, тиигээд хурса юумэар хадхажа байһандал, халуун галаар хайраһандал болодог. Иигэжэ арһаниинь сайжа захална. Уданшьегүй тэрэнь сайһаар сайгаад, үбдэхэнь мэдэгдэхэеэ болишодог. Энэ үеһөө захалжа хүн хүлдэһэнөө ойлгодоггүй, харин хасараа, шэхэеэ хүлдэшэһэноо хажуудахи нүхэрһөө мэдэдэг гү, али дулаан байрада ороходоо ойлгодог ушар болодог.

Бэеын хүлдэһые дүрбэн шата болгожо хубаадаг.

Нэгэдэхи шатада хүлдэһэн арһаниинь улайжа, нэгэ бага хабдадаг. Хурса юумэар хадхажа байһандал үбдэдэгшье, зохолдогшье юм. Иимэ зүйлнүүд дулаасаһанай һүүлдэ үзэгдэдэг. Хоёр-гурбан хоног соо эдэгэдэг, тиибэшье энэ хүлдэнхэйнь хүйтэндэ түргэн бээрэшэдэг болохо юм. Энэ ехэ муу, багаханааршье даарахада, хүлдэһэн газар дахин улайжа үбшэлдэг. Иимэ туладань хүйтэнһөө, һалхинһаа бэеэ аршалжа ябаха ёһотой.

Хоёрдохи шатада хүлдэһэн газар уһатайгаар суухатаһан байдаг. Багаханаар суухатаа һаа, 10-12 үдэр соо хатажа, 2-3 неделиин талада эдэгэдэг.

Гурбадахи, дүрбэдэхи шатануудта арһаниинь, мяханиинь ба яһаниинхшье үхэшэжэ болоно. Арһан дээрэнь шуһатай сууханууд бии болоһо, һүжэрбэл эдеэрлэдэг.

Хүлдэһэн хүндэ түргэн туһа хүргэхэ хэрэгтэй. Энээниие ... хэхэ ёһотойб гэхэдэ, хүл... газараа түрүүн хүйтэн бээлэй... рээ үрэдэг, хожомынь ... даарышье, шарфаарышье оройдог... Баһа дулаан гараараа дулаас... хада болоно.

Саһаар шудархада муу ... болохо, юундэб гэхэдэ, шэрүүн... һаар шулга үрэжэ болохо, ... гээд шулгархай газарта ... микроб орожо болоно.

Дулаан гэрэй дүтэ байгаа һа... хүлдэһэн хүниие түргэн ... оруулха хэрэгтэй. Хүл, гарай... дэхэдэ, бүлеэн уһан соо ... Гэртэ байһан (20 градус) ... таас соо хэжэ, удаанаар, 15-... минутын забһарта, энэ уһан... гаа халууе 35—38 градус хүр... халаадаг. Иигэжэ дулаасуул... һүүлдэ хүлдэһэн газар үб... захалха, улайжа эхилхэ. Ти... дэнь спиртээр гү, али оде... ноор үрэһэнэй удаа, дулаан... дөөр оройхо ёһотой.

Арһанай суухатахада эль... үрэжэ болохогүй, тэһэлхэгүй... хала.

Үни хүйтэндэ, һалхинда ... хада бэе хүрэжэ эхилдэг. Хү... ехээр даараа һаань, аргагүй... лаасуулха хэрэгтэй. Ду... уһатай (37 градус) ванна ... хэбтүүлхэдэ болохо. Халуун... уулгахада, ванна соо хэбт... дэнь бэеыень эльбэхэдэ һ... Ваннын угы һаа, спиртээр ... хяар, одеколоноор) зөөлэхэн ... саж хэжэ, дулаанаар орёохо ... рэгтэй.

Бэеэ хүлдөөгөө һаа, арга... врачта үзүүлхэ ёһотой. Га... врач ямараар хүлдэһые мэд... эм дом бэшэжэ үгэхэ.

В. БАЛЬБЕ...
врач.

ҮНГЭРҺЭН ЖЭЛДЭ, 1971 ондо, Германиин Федеративна Республикын хүдэлмэришэн анги капиталис монополиин дарлалта мүлжэлгэ дороһсо гарахын тулада олон тоото буһалгаа хэһэн байна.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Гамбург хотодо буһалгаан боложо байна. Баруун Германиин 50 мянга тухай хүдэлмэришэд-химигүүд салин хүлһыень дээшэлүүлхэ эрилтэтэйгээр буһалгаа хээ.

«Унзере цайт»—ТАСС-ай фото.

ПРАВДА-БУРЯТИИ

Нэгэдэхи хуудаһанда. «Түсэбтэ табан жэлэй хоёрдохи жэл — мал ажал хүгжөөлгын шэнэ шата» — республикын түрүү малшадай зүблөөн дээрэ КПСС-эй обкомой секретарь нүхэр В. Ф. Лысовэй хэһэн элидхэл. Социалис мүрысөөнэй ябаса тухай материалнууд. ТАСС-ай һүүлэй мэдээсэлнүүд.

Хоёрдохи хуудаһанда. «Түсэбтэ табан жэлэй хоёрдохи жэл — мал ажал хүгжөөлгын шэнэ шата» — КПСС-эй обкомой секретарь нүхэр В. Ф. Лысовэй хэһэн элидхэлэй түгэсхэл.

Гурбадахи хуудаһанда. Республикын түрүү малшадай зүблөөн дээрэ КПСС-эй обкомой секретарь нүхэр В. Ф. Лысовэй хэһэн элидхэл тушаа үгэ хэлэлгэ.

Дүрбэдэхи хуудаһанда. Улаан-Удэ хотын техникум болон дээдэ һургуулинуудай һурагшад болон студентнэрэй һуралсал болон ажабайдал тухай материалнууд. Хилын саанаһаа. Соносхолнууд.

ЭНХИР КРАН

ОРБИТЫН ПРОГРАММА.
14.00 — дамжуулгын программа. 14.05 — үхибүүдтэ зорюулагдаһан дамжуулга. 14.35 — орон доторхи һонин. 14.45 — олон миллион арадай ленинскэ университет. 15.15 — концерт. 15.50 — документальна телефильм. 16.50 — концерт. 17.20 — «Красная палатка» гэһэн уран һайханай фильмын 2-дохи серинь. 18.40 — орон доторхи һонин.

УЛААН-УДЭ ХАРУУЛНА:
19.00—фильмконцерт. 19.25 — телепанорама. 19.45 — киноочерк. 20.05 — телевизионно журнал. 20.40 — киноочерк. 21.00 — «Десять зим за одно лето» гэһэн уран һайханай фильм. 22.20—концерт. 23.00 «Лесная симфония» гэһэн документальна фильм.

Редактор
Ц. Ц. ЦИБУДЕЕВ.

Н-03361. Заказ № 1...